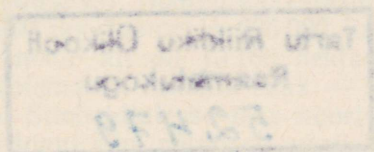

**MAA-
NOORTE
SEITSE-
AASTAKU
PÄEVAD**

A-24014

EESTIMAA LENINLIKU KOMMUNISTLIKU NOORSOOHINGU
KESKKOMITEE

MAANOORTE
SEITSEAASTAKU
PÄEVAD

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS

TALLINN 1961

KESTIVÄ LEMMILIKU KOKKALÄSTÄ KUUSIKKOON
KOKKONITSE

MAANOORTE
SITSEASTAKU
PÄEVAD

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
52479

KESTIVÄ LEMMILIKU KOKKONITSE
1911

Meie vabariigi põllumajanduse alal töötajad tulid seitse-aastaku teise aasta võitlusülesannetega edukalt toime. Parteiorganisatsioonide juhtimisel läbiviidud ulatusliku organiseerimistöo tulemusena müüdi riigile 550 000 tonni piima, liha kokkuostu osas saavutati aga seitseaastaku viimaseks aastaks ettenähtud tase.

Tubli panuse andis kõigesse sellesse ka meie vabariigi komsomoliorganisatsioon, meie tublid noormehed ja neid farmidest ja põldudelt. Noored kasvatasid üles 71 500 peekonisiga, 32 700 noorlooma ja 235 000 lindu. Noorte mehhanisaatorite hoole all oli 13 166 hektarit maisi, millelt koristati enneolematult rikkalik saak — keskmiselt 427 ts hektari kohta. Silohoidlatesse läks noorte töö viljana üle poole miljoni tonni silo, põldudele veeti ligi 700 000 tonni orgaanilisi väetisi. Kasutusele võetud uudis- ja jäätmaadest kirjutasid noored enda arvele üle 5 600 hektari.

Võttes osa tähtsate majanduslike küsimuste lahendamisest, tugevnesid maa komsomoliorganisatsioonid poliitiliselt ja organisatsiooniliselt.

Nad on kommunistliku töö liikumise eestvedajateks, lõovad aktiivselt kaasa maanoorte kultuuriliste ja olustikulist küsimuste lahendamisel.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee 1961. aasta jaanuaripleenum kavandas uusi abinõusid meie põllumajanduse kiiremaks edasiarendamiseks, uute reservide käikulaskmiseks. Seoses sellega seisavad ka vabariigi komsomoliorganisatsiooni ees uued suured ülesanded, et tõsta vabariigi põllumajanduse üldises tootangus noorte poolt toodetava põllumajandussaaduste koguse osatähtsust.

«Eesrindlaste saavutused peavad olema eeskujuks, majakaks, mis näitab õiget teed kõrge tootmistaseme tagami-

seks igas brigaadis ja farmis, igas kolhoosis ja sovhoosis,»
õeldakse Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkom-
mitee jaanuaripleenumi otsuses. Meie vabariigi maa kom-
somoliorganisatsioonide, noorte põllumajanduse eesrind-
laste 1960. aasta tööst ja tegevusest jutustabki käesolev
kogumik.

L. Laanemets,

ELKNU Keskkomitee komsomoli-
organisatsioonide osakonna
instruktor.

«PÖLDEDE KUNINGANNA» VÕIDUKAS TEE

A. Vimberg

1. Veidi ajalugu

Mais toodi Euroopasse Ameerikast keskajal — XVI sajandil. Järgmisel sajandil ilmus mais Venemaa põldudele ja hiljem ka Eestisse. 1855. aastal kasvatati maisi siloks ja saadi rahuldavaid saake.

Ajal, kui Nõukogude Liidu lõunarajoonides hõlmas mais juba suuri pindalasid, olid Kuusiku katsebaasis 1946.—1953. aastani teoksil ainult katsetööd. Alles 1953. aastal hakati maisi kasvatama vabariigi majandite põldudel.

Nagu uus asi ikka, juurdus ka mais majandites suurte raskustega. Tõsi, polnud ju kogemusi selle kasvatamiseks, ja muidugi süvendasid umbusaldust ka esimesed mitte sugugi hiilgavad tulemused.

Peab ütlema, et umbusalduse võitmisel tegid vabariigi komsomoliorganisatsioonid juba alguses ära suure töö. Nende esimesed tulemused olid küllaltki tähelepanuväärsed juba 1954. aastal. Nii sai näiteks Tõrva rajooni «Üksmeele» kolhoosi noorte maisikasvatajate lüli kolmelt hektarilt 440-tsentnerise keskmise haljasmassi hektarisaagi.

1955. aastal loodi vabariigis juba 768 kommunistlike noorte ja noorte maisikasvatustlüli, milledesse kuulus 5490 noort ja kes kasvasid seda kultuuri 5970 hektaril. Harimine ja koristamine käis aga enamasti käsitsi, töös esines väga palju puudusi ja osa maisi hukkus.

Kuid lüüsid, kes saavutasid häid tulemusi, oli siiski rohkem kui 1954. aastal. Nii kasvas Antsla rajooni «Siiruse» kolhoosi noortelüli komsomoli-algorganisatsiooni sekretäri Roona Sale juhtimisel 1,8 hektari suurusel maa-lapil hektari kohta 940 ts haljasmassi ja 120 ts piimvaha-küpsuses tõlvikuid.

Kasvas kogemustepagas, paranes tööde organisatsiooni-
line külg. Käsitsiharimist hakkasid asendama mehhanis-
mid, üha laiemalt hakkas juurduma keemiline umbrohu-
tõrje. Ja ühes sellega tõusid aastast aastasse ka saagid.

1957. aastal tulid noortelülid kõrgete saakide kasvata-
misega toime juba suurtel pindaladel. Nii sai Tõrva ra-
jooni «Üksmeele» kolhoosi lüli 5,15 hektarilt 800-tsentne-
rise haljasmassi hektarisaagi, Tartu rajooni Vasula puu-
kooli lüli sai 5 hektarilt keskmiseks hektarisaagiks 880 ts
haljasmassi.

1959. aasta oli noortele maisikasvatajatele juba sõna
tõsises mõttes suurepäraseks aastaks, sest paljud lülid
said hektarilt juba 1000 tsentnerit haljasmassi ja rohkengi.

Vasula puukooli kommunistlike noorte ja noorte lüli
Elvi Kotsalaineni juhtimisel sai 5 hektaril keskmiseks hek-
tarisaagiks 1000 ts haljasmassi, kusjuures 1,5 hektaril oli
saak isegi 1220 ts hektarilt.

Seitse aastaku esimene aasta oli noortele maisikasvata-
jatele tähtis seepärast, et just sellel aastal mindi käsitsi-
töölt üle masinatöölle. Maisiharimise kompleksse mehha-
niseerimise initsiaatoreiks olid Rakvere rajooni Roela sov-

*Rakvere rajooni Vinni sovhoosi noored mehhanisaatorid kasvasid
1960. aastal maisi 109 hektaril ja kogusid keskmiseks hektarisaagiks
üle 500 ts.*

Pildil: maisi koristamine sovhoosi Vaeküla osakonnas.

L. Laanemetsa foto.

Rakvere rajooni maanoored kasvatasid maisi nii 1959. aastal kui ka 1960. aastal vabariigi rajoonidest kõige suuremal pindalal. Rajooni komsomoliorganisatsioon on tulnud mõlemal aastal vabariigis esimeste sekka.

Pildil: komsomoli rajoonikomitee sekretär Lui Bergström maisipõllul.

L. Laanemetsa foto.

soosi noored mehhanisaatorid Viktor Jäppinen ja Jaan Järv, kes kõrvuti teiste töödega külvasid, harisid ja koristasid 120 ha maisi, saades hektarilt 289 ts haljasmassi.

Roela sovhoosi noorte mehhanisaatorite kogemused näi-

tasid, et 1—2 mehhanisaatorit võivad «põldude kuningannat» edukalt kasvatada suurtel massiividel vabariigi igas majandis.

Kuivõrd innustav oli roelalaste tulemus, seda näitas aeg. Seitseaastaku teisel aastal töötasid vabariigis juba sajad noored mehhanisaatorid-maisikasvatajad.

2. 13 166 hektarit, keskmiseks hektari- saagiks 427 tsentnerit

Omades maisikasvatuse alal juba küllaldaselt häid kogemusi, lubasid vabariigi maanoored 1960. aastal maisi külvata 10 000 hektarile.

Kolhooside ja sovhooside komsomoliorganisatsioonid ning komsomoli rajoonikomiteed tegid ära suure töö noorte maisikasvatajate eesrindlike kogemuste levitamisel. Õigeaegselt veeti maisipõldudele väetis, komplekteeriti mehhaniseeritud maisikasvatustulid.

Maisikülvile asuti esimesel võimalusel ning see viidi läbi täiesti mehhaniseeritult ja lühima ajaga. Kui külv oli lõpetatud, selgus, et noored olid lubaduse isegi ületanud. Nüüd seisis ülesanne selles, et kogu külvatud pindalalt saada ka korralik saak.

Kuid just siis oli karta, et öökülmad võivad maisitõusmetele liiga teha, sest sel aastal esines vabariigis veel 25. mail kergelt hommikukülma. Ähvardas ka intensiivne umbrohukasv. Kuid noored maisikasvatajad ei jäänud hätta.

Kui mais sai viimaks kasvujõu sisse, algasid vihmad. Nii langes vabariigis juulikuus 85—171 mm sademeid, päikesepaistelisi päevi oli ainult kümmekond, mõnedes rajoonides kõigest kaks. Kuid tänu edukale umbrohutõrjele ja siiski suhteliselt soojale ilmale arenes mais normaalselt.

Septembrikuu esimesel dekaadil algas kõikjal maisi masiline koristamine ja sileerimine.

Esimesed tulemused olid rõõmustavad, kohati isegi üleootuste head. «Põldude kuninganna» tasus mitmekordselt temale osutatud hoole eest.

Nagu näitasid kogemused, oli koristustöö isegi kõige pingelisem periood. Kombaineritel ei olnud veel küllalt kogemusi suure ja võimsa maisi koristamiseks, peale selle algas taas vihmaperiood, kohati ka öökülmad, mis oleksid võinud hävitada kogu töö ja vaeva.

Kuigi koristusperiood venis väga pikaks, mis oli osaliselt tingitud ka masinate vähesusest ning sellest, et olemasolevaid kombaine ei kasutatud alati täie võimsusega, tulid noored maisikasvatajad maisi koristamisega siiski toime.

Nende kogemuste alusel tuleks edaspidi rohkem tähelepanu osutada just kombainerite ettevalmistamisele, sest selgus, et nende oskusest oleneb ikkagi väga palju. Nii näiteks koristasid kombainerid paljudel juhtudel maisi poole heedriga, mis iseenesest mõista alandas tööviljakust. Tõsi, paljudes kohtades tingis seda kõrge saak, kuid sageli esines ka masinate mitteoskuslikku kasutamist.

Aga laskem nüüd kõnelda arvudel, mis iseloomustavad noorte maisikasvatajate 1960. aasta töötulemusi.

Noored maisikasvatajad said 13 166-hektarisel pindalal keskmiseks haljasmassi hektarisaagiks 427 ts. Vabariigis loodi 689 kommunistlike noorte ja noorte maisikasvatatusagregaati ja -lülil, milledesse kuulus 2386 noort mehhanisaatorit ja põlluharijat. 1959. aastal hoolitses maisi eest 4330 hektari suurusel pindalal aga ligi 7000 inimest. Arvestused näitavad, et 1959. aastal tuli iga noore maisikasvataja kohta 0,62 hektarit, 1960. aastal aga juba 5,51 hektarit maisi. Need andmed räägivad selgelt noorte maisikasvatajate tööviljakuse mitmekordsest kasvust.

Veelgi huvitavam on märkida kasvatatud haljasmassi kogust ühe maisikasvataja kohta — 1959. aastal oli see 20,1, 1960. aastal aga 236,1 tonni.

Noorte maisikasvatajate tööd 1959. ja 1960. aastal iseloomustab hästi tabel leheküljel 10.

Tabelis toodud andmed näitavad veel kord ilmekalt noorte maisikasvatajate tööviljakuse järsku kasvu. See kõik sai võimalikuks aga tänu kompleksse mehhaniseerimise laialdasele juurutamisele.

13 166-hektarisel pindalal on saadud 427 ts haljasmassi hektarilt, see tähendab toodetud 563 182 tonni haljasmassi. Söödaväärtuse järgi võib niisugusest maisikogusest saada 154 227 tonni piima.

Peatume nüüd üksikute kommunistlike noorte ja noorte maisikasvatustülilide ja mehhaniseeritud agregaatide saavutustel.

Kõrgeima haljasmassisaagi sai hektarilt Märjamaa rajooni endise «Avangardi» kolhoosi maisikasvatajate lülil majandi agronoomi Melanie Noormäe juhtimisel. Siin saa-

Rajoon	Külvipind (ha)	Kasvatatud noorte poolt (ha)	Keskmine hektarisaak (ts)	Saadud haljas- massi (t)	Inimeste arv, kes kasvatasid maisi	Külvipind ühe inimese kohta (ha)	Silohulk ühe maisikasvataja kohta (t)
--------	-------------------	------------------------------------	---------------------------------	-----------------------------	--	--	---

1959. aastal

Rakvere	768,7	407,3	264,2	10762,3	158	2,59	68,1
Harju	323,7	156,7	280,4	4438,0	57	2,05	77,8
Keila	349,6	85,3	310,8	2704,8	54	1,58	50,1
Elva	591,1	304,0	257,0	7801,0	220	1,39	35,5
Põltsamaa	381,8	265,0	270,0	7155,0	227	1,17	31,5

1960. aastal

V.-Maarja	1178,8	905,0	536,0	48514,8	36	25,13	1347,6
Keila	632,2	379,0	423,6	16054,4	22	17,22	728,9
Rakvere	1231,0	978,7	357,6	35000,7	69	14,20	507,2
Märjamaa	587,0	362,0	452,0	16362,4	28	12,90	584,3
Rapla	1141,0	612,0	410,0	25099,1	70	8,74	358,5

di 10-hektariselt pindalalt 1050 ts haljasmassi hektarilt. See oli noortelülide 1960. aasta rekordiline saak.

Rohkem kui 900 ts igalt hektarilt said 6 lüli, rohkem kui 800 ts — 14, üle 700 ts — 28, rohkem kui 600 ts — 53 ja üle 500 ts — 84 lüli. Üldse oli vabariigis 1960. aastal 185 kommunistlike noorte ja noorte mehhaniseeritud agregaatide ja lüli, kes said igalt hektarilt üle 500 ts haljasmassi (1959. aastal oli taolisi lülisid ainult 54).

Need arvud kõnelevad kujukalt külvipindade kasvu kõrval ka saagikuse märgatavast tõusust.

Parimaid tulemusi maisi kasvatamisel on saavutanud järgmised kommunistlike noorte ja noorte lülid (vt. tabel lk. 11).

Ülalnimetatud kommunistlike noorte ja noorte maisikasvatustülide ja mehhaniseeritud agregaatide töötulemused räägivad sellest, et meie vabariigi tingimustes võib töö hea organiseerimise ja järjekindla hoolitsusega saavutada kõrgeid ja püsivaid maisisaake.

Kuid nende kõrval esines veel palju lülisid, kus saadi madalaid saake, kus suur hulk inimesi hoolitses käsitsi maisi eest pindaladel, mis oma suuruse poolest kujutavad vaid katselapikesi.

Majand	Rajoon	Mehhaniseeritud agregaadi lüli- vanem või trak- torist	Inimeste arv lülis	Külvipind (ha)	Hektari- saak (ts)
--------	--------	---	-----------------------	-------------------	-----------------------

a) vabariigi kolhoosides

«Oigus»	V.-Maarja	P. Rumjantsev	1	20,0	960,0
«Punalipp»	Paide	U. Lillepalu	2	17,0	990,0
Kirovi-nim.	Tartu	V. Lind	1	37,6	816,0
«Kaardivägi»	Haapsalu	R. Vester	4	35,0	767,0
«Kiir»	V.-Maarja	Ü. Plaum	2	50,0	683,0
«Säde»	Põltsamaa	Ü. Neido	3	30,0	736,0
«Koit»	Põltsamaa	A. Aruniit	3	30,0	705,7
I. Mai	Tartu	H. Reimets	2	25,0	810,0
«Täht»	Viljandi	L. Jaansi	2	19,6	810,0
«Kungla»	Keila	H. Kreisik	1	21,0	697,0

b) vabariigi sovhoosides

Kõrgemäe	Abja	J. Toome	4	84,0	900,0
Sootaga	Tartu	M. Kurvits	3	80,0	702,0
Pälsoni-nim.	V.-Maarja	K. Kungas	2	80,0	778,0
Roela	Rakvere	J. Järv	5	180,0	390,0
Keila	Keila	Ü. Lauriste	2	55,0	816,0
Adavere	Põltsamaa	M. Suigussaar	2	50,0	777,6
Salla	V.-Maarja	E. Voogla	3	75,0	648,0
Kohila	Rapla	O. Aring	3	75,0	625,0
Oidermaa	Lihula	A. Bahman	3	75,0	610,0
Hummuli	Valga	K. Suikanen	3	80,0	512,5

Mõningaid näiteid selle kohta. Pärnu linna piirkonna Niidu kolhoosis kasvatasid 6 maisikasvatajat Ago Suklesi juhtimisel 0,5 hektarit maisi. Viljandi rajooni Akadeemik Viljamsi nimelises kolhoosis kasvatas 12-liikmeline lüli Vello Puiste juhtimisel 4 hektarit maisi.

Kingissepa rajoonis aga 52-st kommunistlike noorte ja noorte lülist kasvatasid 32 maisi vähem kui viiel hektaril.

Need faktid kõnelevad sellest, et paljudes majandites ei ole ikka veel aru saadud maisiharimise kompleksse mehhaniseerimise tähtsusest ja hooldustöid tehakse ikka käsitsi.

Kolhooside ja sovhooside komsomoliorganisatsioonid peavad seitseaastaku kolmandal aastal saavutama tööde mehhaniseerimise kõigil maisipõldudel.

Kasvatada maisi 23 000—25 000 hektaril ja mitte ühtegi hektarit enam käsitsi harida — niisugune on vabariigi komsomoliorganisatsiooni võitlusülesanne 1961. aastaks.

3. Võitjad

Võttes osa noorte maisikasvatajate üleliidulisest sotsialistlikust võistlusest, tunnistati Eesti komsomoliorganisatsioon 1960. aasta tulemuste põhjal esmakordselt auhinnalise — kolmanda koha vääriliseks. See on kõrge hinnang. See tähendab seda, et meie vabariigi noored maisikasvatjad võivad edukalt konkureerida juba üleliidulises ulatuses.

Meie vabariigi noorte maisikasvatajate vahelises võistluses andis ELKNÜ Keskkomitee büroo 1960. aasta saavutuste eest esikoha ja rändpunalipu Väike-Maarja rajooni komsomoliorganisatsioonile. Teine koht anti Rakvere, kolmas koht aga Põltsamaa ja Haapsalu rajooni komsomoliorganisatsioonile.

Üleliidulises ulatuses sai Väike-Maarja rajooni komsomoliorganisatsioon kolmanda koha.

JÕULINE HÜPE

L. Laanemets

Kui 1960. aasta sügisel tehti kokkuvõtteid vabariigi komsomoliorganisatsioonide vahelisest sotsialistlikust võistlusest maisi kasvatamisel, oli tõeliseks üllatuseks Väike-Maarja rajooni komsomoliorganisatsiooni esikohale tulek. Tuli võitjaks rajoon, kes alles eelmisel aastal oli olnud selles võistluses üks viimaseid — noorte jõududega kasvatati siis maisi 157 hektaril. Ja nüüd äkki 905 hektarit.

Jõuline hüpe!

Ja mitte üksi pinna mitmekordistamise suhtes. 536 tsentnerit haljasmassi keskmiseks hektarisaagiks! Iga maisikasvataja-mehhanisaatori kohta 25 hektarit maisipõldu! Need on arvud, mis kõnelevad ise enda eest.

Kahtlemata kerkib nüüd üles küsimus: kuidas siis kogu seda asja nii organiseeriti, mis oli hoovaks säärasele võimsale hüppele?

Tõepoolest, kuidas?

*

Tuletame kõigepealt meelde, et 1959. aastal kasvasid Rakvere rajooni maanoored maisi rohkem kui 400 hektaril, s. t. üle kahe korra rohkem kui väikemaarjalased. Selle põhjuseks oli eeskätt asjaolu, et Rakvere rajoonis võitis kiiresti kõlapinda Roela sovhoosi noorte maisikasvatajate-traktoristide Jaan Järve ja Viktor Jäppineni algatus maisikasvatuse kompleksseks mehhaniseerimiseks. Väike-Maarjas komsomoli rajoonikomitee selle küsimusega aga ei tegelnud. Maisi hooldati hobustega, isegi käsitsi. Ja muidugi — nii üle 157 hektari ei suudetudki kasvatada.

Ka 1959. aasta sügisel, kui rakverelaste, 1959. aasta sotsialistliku võistluse võitjate kogemused olid juba laialdaselt teada, ei olnud Väike-Maarja rajooni komsomoliorganisatsiooni konverentsil vastu võetud kohustus kasvatada

*Väike-Maarja rajooni
«Õiguse» kolhoosi trak-
torist Paul Rumjantsev.*

L. Laanemetsa foto.

1960. aastal maisi 300 hektaril sugugi rõõmustav. Samal ajal lubasid naabrid — rakverelased — maisi külvata 600 hektarit. Niisuguseid toekaid lubadusi andsid ka mitmete teiste rajoonide maanoored. Nii võis juba ette ära öelda, et väikemaarjalastel vabariigi ulatuses suurt kaasa rääkida ei ole. Kogu viga seisis nimelt selles, et komsomoli rajoonikomiteel, eriti aga endisel sekretäril Mati Kaljustel tuli julgest pealehakkamisest puudu, ühesõnaga — ei olnud kindlat kätt, kes oleks «härjal sarvist kinni võtnud».

Kaarli Metssonile, «Vambola» kolhoosi agronoom-brigadirile ja komsomoli rajoonikomitee büroo liikmele ei andnud see kohustus aga kuidagi rahu. Ükskõik millal büroo istungil maisist juttu ka tuli, oli ta tuliselt selle poolt, et ka Väike-Maarja rajooni kolhooside ja sovhooside komsomoli-algorganisatsioonid peavad kõne all olevale väärtuslikule silokultuurile «rohelise tänava» rajama. Kuidas naabrid saavad ja meie siis ei saa!

Vaadati veel kord tõsiselt läbi majandite komsomoli-algorganisatsioonide sellekohased kohustused, ja mis tuli välja — algorganisatsioonide kohustused kokku moodustasid tublisti suurema arvu kui see, mis oli kirja pandud

rajooniorganisatsiooni kohustuses. Komsomoli rajoonikomitee oli kohustuste väljatöötamisel noorte võimeid alahinnanud.

Veebruaris, komsomoli rajoonikomitee järjekordsel pleenumil tõstetigi rajooniorganisatsiooni kohustus maisikasvatamise osas 600 hektarile.

Märtsis valiti aga komsomoli rajoonikomitee teiseks sekretäriks Kaarli Metsson, kelle ülesandeks sai otseselt ka maisikasvatus. Kaarli Metssoni agronoomiteadmised ja head organisaatorivõimed kulusid maisile kindla koha võitmisel marjaks ära.

Komsomoliaktiivi abiga ning tihedas koostöös rajooni põllumajanduse inspeksiooniga võeti maisikasvatuses noorte osatähtsuse tõstmiseks kõik plaanid ja võimalused uuesti vaagimisele.

Aprillikuus käisid komsomoli rajoonikomitee liikmed ja aktiiv läbi kõik majandid. Selgitati välja maisipinna laiendamise võimalused, see, palju kuskil noored mehhanisaatorid võivad oma kohustusi suurendada. Kaalunud kohapeal kõike üksikasjalikult, oli tulemuseks see, et näiteks

Väike-Maarja rajooni
«Kiire» kolhoosi mehhanisaator Jaan Mere.

L. Laanemetsa foto

«Kiire» kolhoosi komsomoliorganisatsioon võttis 6 hektari asemel oma hoole alla kogu majandi maisi — 50 hektarit. «Kalevipojas» tõsteti kohustus 15-lt 30 hektarile, «Uues Elus» 10-lt 30-le jne.

Enne külvi korraldas komsomoli rajoonikomitee koos põllumajanduse inspeksiooniga noortele maisikasvatajatele-mehhanisaatoritele seminari. Kohustused pindalade suhtes olid eelmise aasta omadest tunduvalt suuremad, nüüd oli tarvis maisikasvatajatele anda ka sellekohaseid juhendeid.

Eesmärk oli ju mitte ainult laiendada külvipinda, vaid kasvatada ka rikkalik haljasmassisaak ja võimalikult väiksema tööjõukuluga.

Kevad-talvel tegid komsomoliorganisatsioonid suure töö põldude viljakuse tõstmiseks sõnnikuveo hoogtööpäevakutel — maisipõldudele veeti sadu tonne orgaanilist väetist. «Vambola» ühismajandis puhastati ühel hoogtööpäevakul osa maisi alla minevaid põlde kividest.

Siinkohal olgu öeldud, et iga komsomoliorganisatsioonide poolt läbiviidud üritus leidis alati parteiorganisatsioonide tõhusat toetust, oli tunda nende suunavat kätt.

Ja lõpuks, kui maisiseeme oli mullas, selgus, et noored mehhanisaatorid olid külvitöid teinud 905 hektari ulatuses.

Komsomoli rajoonikomitee ei lugenud sellega oma tööd sugugi tehtuks. Maisikasvatuse vastutusrikkaim tööloik — hooldamine — jäi samuti nende tegevusorbiiti. Koos põllumajandusinspeksiooni töötajatega hoiti ka sellel töö kogu aeg silm peal. Kord tuli «Tuleviku» kolhoosist signaal, et seal tahab umbrohi maisi üle vägisi võimust võtta. Kohe käidi kohapeal ja olukord paranes.

Et maisikasvatajateks olid majandites valitud just tublimad traktoristid, kes vastutustundega hoolitsesid neile usaldatud maisi eest, siis niisuguseid fakte mujal ette ei tulnud. Eelmisel aastal aga jäädi maisisaagist just selle tõttu ilma, et mais ei olnud kuskil kinnitatud teatud mehhanisaatoritele.

Suvi oli maisile erakordselt soodne ja sügisel vohasid majandite põldudel sellised maisimüürid, et olemasolevate masinatega ei tahtud koristamisel enam hästi toimegi tulla. Ka siin lõi komsomoli rajoonikomitee jõudumööda kaasa, aidates organiseerida kolhoosidele ja sovhoosidele haljasmassi veoks lisatransporti.

Võib-olla oleks ühte ja teist suudetud teha veel paremini, kui komsomoli rajoonikomitee juurde moodustatud noorte spetsialistide nõukogu oleks varakult maisi vastu rohkem huvi tundnud. Küll oli aga noorte spetsialistide nõukogu see, kes tegi sügisel noorte maisikasvatajate töötulemustest kokkuvõtteid.

Kes olid siis parimad?

Kolhoosidest sai kõige kõrgema bioloogilise saagi «Õigus», kus kommunistlik noor Paul Rumjantsev sai 20 hektari suuruselt pindalalt keskmiseks haljasmassi hektarisaagiks 960 ts. See tulemus osutus parimaks ka vabariigi kolhoosinoorte-maisikasvatajate vahelises võistluses. Siinjuures olgu öeldud, et 1959. aastal oli selles ühismajandis maisi all 10 hektarit ja saagiks kujunes kõigest 276 tsentnerit hektarilt.

Mis siis põhjustas mitmekordse tõusu?

Varem oli maisiga nii, et selle hooldamine käis täiesti töö korras: ühel hommikul läks maisipõllule üks, teisel teine. Ja noh — hobustega... Ei saadud niimoodi umbrohtust kuidagi jagu.

1960. aasta kevadtalvel, kui «Õiguse» kolhoosis oli taas päevakorral maisiküsimus, otsustati ka siin teha nii, nagu oli toimitud naaberrajooni Roela sovhoosis — maisile üks kindel mehhanisaator! Arutati, kellele see asi usaldada, sest ülesanne ei olnud sugugi lihtne. Üksmeelselt langes valik Paul Rumjantsevile. See noormees oli alati ükskõik millise töö korralikult ära teinud.

Ega siis Paul Rumjantsevil maisikasvatuse kogemusi kes teab mis suurt olnud, aga agronoomi ja kolhoosi esimehe järjekindla abiga saadi töödega õigeaegselt ja hästi hakkama.

Külvati nn. viirgkylvimeetodil: kaks rida kõrvuti (nende vahe 15 cm), iga reapaari vahet aga 60 cm. Niisugune külv õigustab ennast aga ainult sel juhul, kui keemiline umbrohutõrje viiakse läbi ülimalt õigel ajal ja efektiivselt. Asi on nimelt selles, et kahe kõrvuti asetseva rea vahel umbrohtu teisiti hävitada ei saa.

Keemilist umbrohutõrjet tehti kahel korral. Selle efektiivsust tõsteti aga nii, et preparaat 2,4-D lahustati mitte külmas, vaid soojas vees — kemikaal lahustus paremini.

Muidugi tehti kolhoosis ka kõik muu selleks, et kõigest tavalistest maisi agrotehnikareeglitest rangelt kinni pidada. Ja iseenesest mõista ei jää saak siis ka tulemata.

Kõige suurema pindalaga sai hakkama aga «Kiire» kolhoosi mehhanisaator kommunist Jaan Mere, kasvatades maisi 50 hektaril. Ka hektarisaak 683 ts ei ole selle pinna kohta sugugi halb.

«Uue Elu» kolhoosis kasvas kommunistlik noor Ülo Nurga maisi 33 hektaril ja sai hektarisaagiks 720 ts.

Sovhooside noortest maisikasvatajatest oli teistest peajagu tublim Kalju Kungas Rudolf Pälsoni nimelisest sovhoosist, kes üksi hooldas 70 hektarit. Üldse kasvasid selle sovhoosi noored maisi 80 hektarit, millelt koguti 778-tsentnerine hektarisaak.

Võrdselt tublilt olid noored traktoristid tööd teinud Vao, Triigi ja Salla sovhoosis.

Lõplikud kokkuvõtted kõnelesid samuti sellest, et noorte jõududega kasvatatud hektarid moodustasid rajooni kogu maisipinnast 76%, kusjuures noorte keskmine hektarisaak oli rajooni keskmisest 16 ts võrra kõrgem. Noorte kasvatatud 905 hektarilt võidi silohoidlaisesse panna 48 514 tonni haljasmassi. Söödaväärtuse järgi võib niisugusest haljasmassikogusest saada aga üle 530 tonni võid või üle 990 tonni sealiha või ligi 13 300 tonni piima.

«Põldude kuninganna» niisugune võidukäik Väike-Maarja rajooni põldudel kihutas minema kõik kahtlused selle nõudliku kultuuri suhtes. Kõikjal tehakse julgeid plaane maisipinna edasiseks laiendamiseks. Ka noorte spetsialistide nõukogu on nüüd asunud eesliinile. 1960. aasta novembrikuu koosolekul peeti plaane, et seitseaastaku kolmandal aastal on rajooni komsomoliorganisatsioon kõigi eelduste kohaselt suuteline oma šefluse alla võtma 90% kogu rajoonis kasvatatava maisi pinnast, ja see teeks välja umbes 1300—1400 hektarit.

Vastav ettevalmistustöö on kavas läbi viia veelgi paremini kui tänavu. Nii korraldatakse rajooni noorte maisikasvatajate nõupidamine, et jagada saadud rikkalikke kogemusi omavahel, et tuua lagedale kitsaskohad, mis takistavad mõnel pool maisikasvatuse kompleksset mehhaniseerimist, ning arutada omahinna alandamise võimalusi.

On kavas läbi viia maisikasvatajate-mehhanisaatorite tehnika-alane ning agrotehniline õppus.

Väikemaarjalased loorberitele puhkama ei jää. On rohkem maisi, on rohkem ka piima ja liha.

NII KASVAS MAIS SOOTAGAS...

V. Toots

Seal, kus punasevöödiline diiselrong Tallinn—Tartu—Tallinn jätab peatamatult seljataha pooljaama tähistava sildi «Sootaga», asubki sovhoos, mis seitseaastaku esimesel aastal jõudis liha ja piima tootmisel vabariigis viiendale-kuuendale kohale. Lisaks sellele tõi seitseaastaku teine aasta Sootaga sovhoosi noortepererele kaasa aga tõeliste maisikasvatajate kuulsuse. Vabariigi sovhoosinoortemaisikasvatajate vahelises võistluses tuldi teiseks.

Et lehm lüpsab suu kaudu — see vana rahvaväljend ei olnud probleemiks kogenud loomakasvatajatele, sovhoosi peazootehnikule Eduard Mürkesele ega ka Emajõe osakorna karjabrigadirile Vaige Leesalule, kes oli siis ka sovhoosi komsomoli-algorganisatsiooni sekretär. Nad teadsid, et siin on hindamatu osa «põldude kuningannal» — maisil. Eks sellepärast komsomoli Tartu rajoonikomitee 1960. aasta teisel pleenumil Vaige Leesalu andiski sõna, et 1960. aastal võtavad sovhoosi kommunistlikud noored ja noored mulluse 7 hektari asemel oma šefluse alla kogu maisi külvipinna — 107 hektarit.

Julge otsus, kuid vajalik.

Sovhoosi direktor Hans Aru, kes ise on igasuguste kasulike uuenduste tuline initsiaator ja rakendaja, toetas noorte algatust heakskiitvalt: «Tubli! Noortel peab olema mingi tõsisem praktiline ülesanne, millele käed külge lüüa ja oma noorusjõudu proovida.»

Nii valmistasidki maisimaa külviks ette kommunistlik noor Ervin Kuslap ja Heino Männik. 7-hektarisel katsepõllul, kus mais kasvas ruutpesiti, alustas tööd kommunistlik noor Viktor Anijärv. See oli maikuu viimase dekaadi keskel, kui mulla soojus oli tõusnud juba 10 kraadini. Külvinormiks oli 80 kg hektarile.

Ülo Kingu väike «põka» näis algul umbrohu vastu peetavas võitluses küll hiiglasena, kuid tundus, et nendest väetikestest kolmelehelistest taimedest ei saa kunagi õiget maisi. Kui aga sügisel oleks sellesama XT37-ga proovinud maisist risti läbi sõita, oleks olnud tükk tegemist. Mais oli nagu müür. Siloks minev mais andis 704 tsentnerit hektarilt!

Suuresti aitas niisuguse hektarisaagi saamisele kaasa ka see, et kommunistlikud noored Viktor Anijärv ja Ervin Kuslap kastsid maisi õigeaegselt virtsaga ja tegid keemilist umbrohutõrjet.

Kommunistlikud noored Malle Kossar, Aino Salmistu ja Helle Vaher andsid samuti oma panuse selle 704 tsentneri saavutamisse. Nemad hoolitsesid oma tööga ju selle eest, et maisiväljad saaksid rohkem põllurammu.

Aga tootmiskomandörid kommunistlikud noored Paul Kuldkepp, Allan Astel, Maie Sakarias? Tõepoolest, oleks ülekohus nendest vaikselt mööda minna. Nende juhtimisel toimusid külv, hooldamistööd ja koristamine. Ega nendegi osa väiksem ole.

1960/61. aasta talveks varuti Sootaga sovhoosis lehma kohta 12 tonni silo. Kolm neljandikku sellest moodustas aga maisisilo. Juba 1960. aastal saavutas üks paremaid lüpsjaid Elvine Hudelainen keskmiseks väljalüpsiks lehma kohta tublisti üle 4000 kg. Need 12 tonni eeldavad seda, et sovhoos võib julgelt planeerida seitseaastaku kolmandaks aastaks piimatoodangus 1960. aastaga võrreldes 10%-list tõusu.

Ka sigadele maitseb mais hästi. Haljassöödaks külvatud mais andis kahtlemata omapoolse panuse selleks, et majand esimesena rajoonis täitis 1960. aasta liha riigile müügi sotsialistlikud kohustused.

Mais on võitnud Sootagas kindla koha. Seitseaastaku kolmandal aastal viiakse sovhoosis maisi alla 140 hektarit.

SEITSEAASTAKU EESLIINIL

E. Lepisto

Võru rajooni kommunistlikel noortel on oma kuulsusrikkad võitlustraditsioonid. Leevaku ehitajate põlvkonna asemele on asunud noorte uus vahetus. Nüüd võitlevad Võru rajooni kommunistlikud noored ja noored farmides selle eest, et rahval oleks rohkem liha ja piima, püstitavad tellinguil uusi nägusaid elamuid, koolihooneid, gaasiana-lüsaatorite tehast, tootmishooneid, hoiavad käes traktori-või kombainirooli.

See uus vahetus asus kommunismi laiahaardelise ehitamise teele ning saavutab visa ja ennastsalgava tööga üha uusi ja uusi töövõite.

Kui 1960. aasta alguses Võru rajooni töötajad võtsid endale uued tõsised kohustused — anda riigile liha kaks korda ja piima 2000 tonni rohkem kui eelmisel aastal, siis leidis palju skeptikuid, kes alguses ei teadnud, kelle poole asuda. Kas nende poole, kes asusid pingsalt tööle, et endale võetud kohustusi auga täita, või siis nende poole, kes kõhklesid oma võimetes. Tõsi küll, viimaseid ei olnud kuigi palju, ja kui üle kogu rajooni sai teatavaks kõiki mobiliseeriv loosung «Võru rajooni töötajad, anname 1960. aastal kodumaale 6000 tonni liha ja 20 000 tonni piima!», sai selle loosungi täitmine kõigi rajooni töötajate lahing-ülesandeks.

Seda loosungit võis näha kõikjal — igas loomakasvatusefarmis, kolhoosikontori seinal, Võru ja Antsla tänavatel, autobussipeatustes, remonditöökodades ja koolides.

Selle loosungi täitmine haaras endaga kaasa ka kogu Võru rajooni komsomoliorganisatsiooni. Tuleb ütelda, et rajooni noored sammusid ka varem põllumajanduse alal töötajate vahelise sotsialistliku võistluse avangardis, olid initsiaatoriteks põllumajandussaaduste tootmise suuren-

damisel, võitluses reserveide väljaselgitamise ja toodangu omahinna alandamise eest.

Kui rajooni komsomoliaktiiv kogunes ELKNÜ Võru Rajoonikomitee II pleenumile, et läbi arutada noorte ülesanded seitseaastaku teiseks aastaks, võeti endale 1960. aasta kohustusteks nuumata ja anda riigile 12 500 peekoni-siga, 2000 noorlooma, kasvatada karjale täienduseks 1000 vasikat, samuti 30 000 küülikut ja 10 000 lindu; suunata tootvale tööle 200 kommunistlikku noort ja noort, neist enamus loomakasvatustes. Iga noore lüpsja ülesandeks sai lüpsida iga lehma kohta välja keskmiselt 2800 kg piima. Oma kohustustes pöörasid Võru rajooni kommunistlikud noored ja noored suurt tähelepanu ühiskarjale kindla söödabaasi loomisele. Selleks lubati kasvatada maisi 600, söödakapsast 180 hektaril, valmistada 30 000 tonni silo, rajada 700 hektarit kultuurkarjakoid ja võtta

Hoogtööpäevak Võru rajooni «Lembitu» kolhoosis.

H. Uusi foto.

Rõuge sovhoosi komsomoli-algorganisatsiooni sekretär Veera Laanelind.

H. Kaldvee foto.

kasutusele 400 hektarit uudismaad. Põldude viljakuse tõstmiseks lubati põldudele vedada 30 000 tonni orgaanilisi väetisi ja varuda 50 000 tonni alusturvast.

Võetud kohustused ei jäänud ainult paberile. Juba esimeseks aprilliks kontraheerisid rajooni kommunistlikud noored ja noored 1677 vasikat ja 2474 põrsast. Viidi läbi võsalaastamise ja tarastusmaterjali varumise hoogtöökuu, mille tulemusena varuti taraposte rohkem kui 300 hektari

kultuurkarjakoplite tarastamiseks. Põldudele veeti üle 25 000 tonni orgaanilisi väetisi.

Hoogtöokuust võtsid koos maanoortega aktiivselt osa ka rajooni koolide õpilased ning noored töölised ja teenistujad rajooni ettevõtetest ja asutustest.

Võtsin osa ühest hoogtööpäevakust «Lembitu» kolhoosis.

Kolhoosinoortele olid appi sõitnud Võru Kohaliku Tööstuse Tehnikumi õpilased ja Võru Tarbijate Kooperatiivi tütarlapsed eesotsas komsomoli-algorganisatsiooni sekretäri, ELKNÜ Võru Rajoonikomitee liikme Tiiu Mältoniga.

Oli kevadiselt ilus päikesepaisteline ilm. Ja sedasama võis öelda ka kõigi noorte meeoleu kohta, kes juba varasel hommikutunnil siirdusid metsa, kaasas teravaks ihutud saed ja kirved.

Tublide noorte kätetööna valmistati õhtuks tarastusmaterjali rohkem kui 10 hektari kultuurkarjakoplite tarastamiseks.

Sellised hoogtööpäevakud toimusid peaaegu kõikides rajooni kolhoosides ning kommunistlikud noored ja noored täitsid võetud kohustuse kultuurkarjakoplite jaoks vajamineva tarastusmaterjali varumisel. Nad valmistasid tarastusmaterjali 867 hektari kultuurkarjamaa jaoks, millest 490 hektarit ka tarastati.

Suure poolehoiu osaliseks sai mais. Maisikasvatajate eesrindlike kogemuste jagamiseks korraldas komsomoli rajoonikomitee mitmeid seminare ja nõupidamisi.

Nii organiseeriti näiteks Antsla Põllumajanduse Tehnikumi baasil mitmepäevane seminar, kus noored mehhanisaatorid õppisid tundma maisi külvamise ja vaheltharimise saladusi ning täiendasid oma teadmisi uue tehnika osas.

Juba varakult valiti välja sobivad maatükid, veeti sinna vajalik kogus sõnnikut ja turbamulda ning kui maisi külvi-aeg kätte jõudis, panid kommunistlikud noored ja noored rajoonis kasvatatavast 1200 hektarist seemne mulda 739 hektaril, s. o. 139 hektarit rohkem, kui lubati rajooni komsomolikomitee pleenumil.

Ja kui sügisel tehti rajoonis maisikasvatusest kokkuvõtteid, selgus, et maanoored, kasvatades rohkem kui kaks kolmandikku rajoonis külvatud maisist, said keskmiseks haljasmassi saagiks 367 tsentnerit hektarilt.

Parimana paistis selles töös silma Antsla sovhoosi komsomoli-algorganisatsioon, kus sekretäriks on Valdur Ilp.

Seal said kommunistlikud noored 50 hektari suuruselt pindalalt hektarisaagiks 512 tsentnerit haljasmassi. Head tulemused olid maisikasvatajatel ka Kuldre kolhoosis, kus komsomoli-algorganisatsiooni sekretäriks on ELKNÜ Keskkomitee liige Mall Kallion. Sealsed noored kasvasid maisi 40 hektaril ja said keskmiseks hektarisaagiks 450 tsentnerit haljasmassi. Oma komsomolikohustuse täitsid auga ka Rõuge sovhoosi kommunistlikud noored, kes kasvasid maisi 25 hektaril. Sovhoosi Sänna osakonnas oli maisikasvatamise hingeks komsomoli-algorganisatsiooni sekretäri asetäitja, osakonna juhataja Uno Alabert. Veera Laanelind, komsomoli-algorganisatsiooni sekretär, vastutas maisi eest aga Nursi osakonnas, kus tal olid tublideks abilisteks kommunistlikud noored Kaja Soe, Viivi Kivioja ja Hilda Asuküll ning traktoristid Enno Kalde ja Heldur Toom.

Kasvatada üles ja anda riigile 12 500 peekonisiga — see ei ole lihtne ülesanne. Seda enam, kui rajooni mitmetes majandites tunti puudust noortest seatalitajatest. Sellest oli juttu ka komsomoli rajoonikomitee pleenumil, kui vaeausil olid uued kohustused. Samal pleenumil võttis sõna Navi raamatukogu juhataja Silvia Palgi, kes ütles kõikide suureks imestuseks: «Mina olen küll kultuuritöötaja, kuid ka mina kaalusin oma võimalusi ja leidsin, et põhitöö ei kannata sugugi, kui palun Stalini-nimelise kolhoosi juhatust eraldada mulle 50 nuumikut, millised kasvatan sügiseks üles. Niimoodi saan ka mina vahetult kaasa aidata seitseaastaku teise aasta plaanide täitmisele.»

Mõned kuud varem oli vahetanud rahvamaja seafarmi vastu endine Navi rahvamaja juhataja Linda Jõgeva, ja nüüd pleenumil võis ta kõnelda oma esimestest edusammudest. Ta võttis sõna ja toetas palavalt Silvia Palgi toredat algatust. Mõlema tubli tütarlapse poolt esitati ühine üleskutse rajooni noortele, et viimased saadaksid oma paremad esindajad tööle loomakasvatusse. Silvia ja Linda üleskutse sai teatavaks üle kogu rajooni ja ka vabariigi teistes paikades loeti huviga noorte kultuuritöötajate algatusest.

Esimese kvartali lõpuks suundusid komsomoliorganisatsioonide soovitusel tööle karjafarmidesse juba 40 noort. Nende seas oli «Lembitu» kolhoosi komsomoli-algorganisatsiooni sekretär Maimu Aasmäe, kes varem töötas kolhoosi kontoris arvestajana. Temaga koos läks selles kol-

hoosis karjafarmi veel kolm tütarlast. Läksid samuti Asta Haljend Rõuge sovhoosis, Aime Vollim ja Vaike Viiksaar Kuldre kolhoosis ja paljud teised.

Tahaks meenutada üht-teist ühest tublist tütarlapselt, kes seitseaastaku teisel aastal asus tööle seafarmi.

... Kui Tiina Ader möödunud aasta kevadel lõpetas Väimela 7-kl. kooli, seisis ta raske küsimuse ees — kelleks saada?

Sellele õige vastuse leidmine ei olnud 14-aastasele pioneerile tol ajal sugugi kerge ülesanne. Kooliõed jutustasid üksteisele oma plaanidest ja unistustest. Ühed otsustasid jätkata õppimist Võru Kohaliku Tööstuse Tehnikumis, teised jälle kavatsesid sügisel asuda õppima Väimela Zoo-veterinaaria Tehnikumi, et omandada zootehniku või vetvelskri elukutse, kolmandad aga leidsid, et kõigepealt on vaja minna kolhoosi, teha oma käed «tööga kokku», ja alles siis vastavalt kutsumusele hakata edasi õppima. Mõni teine oleks Tiina asemel leidnud, et selle küsimuse iseseisev lahendamine on ülejõu käiv ning oleks läinud nõu ja abi paluma vanematelt, elukogemustega inimestelt. Ent Tiina oli harjunud juba varakult ema abistama. Ta teadis, mis tähendab füüsiline töö ja nähtavasti see oligi põhjuseks, miks Tiina otsustas praktilise töö kasuks.

Tiina läski kohe ühismajandi kontorisse ja rääkis seal oma plaanidest. Kolhoosis oli parajasti kanalasse vaja noort inimest. Nii saigi Tiinast J. V. Stalini nimelise kolhoosi linnutalitaja.

Varsti said kolhoosis teatavaks aga uued suured ülesanded, mis rajooni põllumajanduse töötajatel tuleb täita seitseaastaku teisel aastal, et anda elanikkonnale rohkem liha ja piima. Sellest tekkis ka kolhoosil vajadus saata seafarmi tööle täiendavalt tublisid inimesi. Nüüd sai Tiinast asendaja-seatalitaja.

Töö seafarmis hakkas Tiinale meeldima. Seda enam, et siin töötas kommunistlik noor Linda Jõgeva — seesama tütarlaps, kes varem töötas Navis rahvamaja juhatajana.

Nähes, kuidas Lindal töö läheb, hakkas Tiina üha sagedamini mõlgutama mõtteid sellest, kuidas saaks temastki niisugune päris-seatalitaja.

Varsti kinnitati Tiinale küll mitte nuumikutegrupp, vaid emised.

Külastasime Tiinat. Tuli juttu sellest, mis temale igapäevases töös tundub kõige raskemana.

«Erilisi raskusi ei tunne olevat, kui mitte see, et hommikuti tuleb varakult sooja teki alt välja pugeda...» vastas Tiina lõbusalt.

«Tiina on tubli, töökas tütarlaps,» ütlevad ka kolhoosnikud.

Seda ta muidugi on. Aasta jooksul kasvatas ta üles 302 pörsast, ületades seega suuresti oma sotsialistliku kohustuse.

1960. aasta sügisel sooritas Tiina sisseastumiseksamid Väimela Zooveterinaaria Tehnikumi ning mõne aasta pärast saab temast juba zootehnik — spetsialist, kes hakkab juhtima loomakasvatavate tööd kolhoosis.

Tiina-taolisi tütarlapsi ei ole Võru rajoonis vähe.

Kevadel otsustasid Rõuge sovhoosi noored seatalitajad Asta Ulmas, Aleksander Lepist ja Asta Haljend hakata töötama nii, et omandada kommunistliku töö brigaadi austav nimetus. Brigadir, kommunist Eha Kauksi toetas tublide noorte kavatsust. Ühiselt arutati läbi brigaadile võetav kohustus ning otsustati 1960. aastal anda 56 tonni liha. Kaaluti põhjalikult, kuidas elada, sest kommunistliku töö brigaadi austava nimetuse taotlemisel tuleb mõelda paljude asjade peale.

Aasta lõpuks andis tublide noorte seatalitajate brigaad 60 tonni sealiha.

Varstu sovhoosis võitleb sealihaga tonnade tootmise eest noor seatalitaja Tiina Mäeorg. Tema töötab üksinda suurte sulgudega sigalas ning hooldab korraga 600 nuumikut. Tiina Mäeorg tuli 1960. aastal vabariigi noorte seatalitajate vahelises sotsialistlikus võistluses teisele kohale. Aasta jooksul läks Tiina Mäeoru sigalast lihakombinaati 1800 peekonisiga.

1960. aastal suundus üldse tööle põllumajandusse ligi 140 kommunistlikku noort ja noort. Nendest järgnesid Silvia Palgi ja Linda Jõgeva üleskutsele ligi 90 noort, kes valisid kõige vastutusrikkama töölõigu — loomakasvatuse.

Uuel alal töötavad edukalt Milvi Paavel «Vabaduse» kolhoosis seatalitajana, Tiiu Grossmann Sverdlovi-nimelises kolhoosis lüpsjana, Virve Viitkin Vastseliina sovhoosis seatalitajana, Antsla keskkooli lõpetanud Asta Juhanson asus tööle Antsla sovhoosis vasikatalitajana.

Komsomoli rajoonikomitee ei unustanud neid tublisid noori, kes otsustasid oma edaspidise elu ja tegevuse siduda loomakasvatusega. Noori, ilma kogemusteta inimesi oli

tarvis õpetada töötama nii, nagu seda teevad eesrindlikud loomakasvatajad. ELKNÜ Võru Rajoonikomitee esimese sekretäri Karl Lihteni initsiatiivil rakendati Väimela Zoo-veterinaaria Tehnikumi baasil tööle loomakasvatajate eesrindlike kogemuste ühiskondlik kool, kus spetsialistide käe all asusid teadmisi ja praktilisi oskusi omandama kümned noored lüpsjad-karjatalitajad, vasikatalitajad ja seakasvatajad.

Loomakasvatajate ühiskondlik eesrindlike kogemuste kool andis noortele loomakasvatajatele palju häid kogemusi ja teoreetilisi teadmisi. Mis varem oli töös arusaamatu ja segane, sai siin selgeks. Siit lahkudes asusid noored loomakasvatajad uue hoo ja innuga tööle oma kodukolhoosides ja -sovhoosides.

S. M. Kirovi nimelise kolhoosi lüpsja Vaike Tatrik lüpsis seni oma lehmadegruppi käsitsi. Õppinud Väimelas selgeks lüpsimasina käsitlemise, nõudis ta kolhoosi juhatusest, et otsekohe rakendataks tööle lüpsiagregaat, mis juba paar aastat oli seisnud tegevuseta. Vaike nõudmine täideti ja nüüd lüpsab ta oma lehmadegruppi masinaga. Samal ajal saabusid eesrindlike kogemuste koolist tagasi oma kodukolhoosidesse mitmed teised noored lüpsjad-karjatalitajad, kes oma kolhoosi juhatusele esitasid sama nõudmise mis Vaikegi. Pärast seda hakkasid lüpsimasinad tööle ka Kuldre, «Võidulipu» ja J. V. Stalini nim. kolhoosis. Vähenes töövaev, tõusis tööviljakus.

1960. aasta jooksul lüpsis Vaike oma lehmadegrupilt 529,1 tsentnerit piima, saades keskmiselt lehma kohta 2527 kg piima. Rajooni lüpsjate vahelises sotsialistlikus võistluses tõusis ta aasta lõpuks üheksandale kohale. Muudugi tuleb Vaikel veel palju õppida ja pingutada, et järele jõuda vabariigi parimatele.

Võru rajoon täitis ja ületas auga seitseaastaku teiseks aastaks võetud sotsialistlikud kohustused — riigile anti 6450 tonni liha ja 22 200 tonni piima. Selle ülesande edukale täitmisele aitasid täie jõuga kaasa ka Võru rajooni kommunistlikud noored ja noored, kes kasvasid üles 15 112 peekonisiga ja üle 5000 noorlooma.

Eesti komsomoli Üleliidulise Leninliku Kommunistliku Noorsooühingu koosseisu vastuvõtmise 20. aastapäevaks raporteerisid rajooni kommunistlikud noored, et täidetud on ka kohustus silo varumise osas. Töökate noorte kätega valmistati ligi 34 000 tonni silo.

Üha populaarsemaks muutub rajooni noorte hulgas kommunistliku töö liikumine. See on haaranud nii linna- kui ka maatöötajaid. Kommunistliku ellusuhtumise võrsed tungivad kõikjale. 1960. aastal taotles rajoonis kommunistliku töö austavat nimetust 21 brigaadi. Loomakasvatuses oli neid küll vähe — Ruusmäe sovhoosis leninliku komsomoli kasvandiku, kommunist Silvia Masti ja Rõuge sovhoosis kommunist Eha Kauksi brigaad. Kuid see liikumine laieneb jõudsasti. Kommunistliku töö lööklase nimetust taotles 1960. aastal 47 noort.

Sama aasta sügisel tulid Vastseliina Kultuurimajas kokku näiteringi noortetrupi 10 liiget, kes peaaegu kõik töötavad erinevatel kutsealadel. Siin, kultuurimaja noorte näitetrupis seob neid ühiseks kollektiiviks ühine ja kõigile südamelähedane huviala. Ja nii tekkiski mõte võtta vastu ka konkreetseid kohustused, mis aitaksid neil paremini täita oma vastutusrikast ülesannet meie põlvkonna kommunistliku kasvatamise selles lõigus.

Toome siin mõningad neist.

1. Luua ühtne ja tugev kollektiiv, kus omavahelised suhted on korraldatud printsibi järgi «Kõik ühe eest, üks kõigi eest».

2. Tõsta loengutel, kaugõppekoolides ja -kursustel, kultuuriülikoolides, partei- ja komsomoliõpperingides pidevalt oma kultuurilist, poliitilist ja üldhariduslikku taset.

3. Pühendada isetegevusliku näitleja tööle, kui oma teisele elukutsele, kogu tööst ja teistest üritustest vaba aeg. Valmistada ette ja esitada rahvale kõrge kunstitasemega ideeliselt ja poliitiliselt kasvatustöö näidendeid. Korraldada näiteringis süstemaatiline õppe- ja kasvatustöö. Abistada sellealases töös ümbruskonna rahvamajade näiteringid.

Niisugune algatus on kahtlemata üks kommunistliku ellusuhtumise võrseid.

Praegu, kui nõukogude inimeste pilk haarab juba kommunismi piirjooni, on Võru rajooni noored pühendanud oma jõu ja oskused seitsme aasta plaanidega ettenähtud suurte ülesannete ennetähtaegsele elluviimisele.

... Võru rajoonis on tublisid noori palju. Tahaks peale eespoolmainitute nimetada veel eesrindlikke kommunistlike noori vasikatalitajat Leontiine Kaursoni «Tõusva Koidu» kolhoosist, Maria Haugast «Vabaduse» kolhoosist, «Linda» kolhoosi kombainerit Agu Traagelit, tublisid kom-

somoliaktiviste Paul Uibolehte Obinitsast, Milvi Kaldet Vastseliina raamatukogust, Ahto Kaljussaart Antsla Põlumajanduse Tehnikumist, Veinhard Venti Võru Gaasi-analüsaatorite Tehasest, Tiiu Mältonit Võru RTK Liidust jne.

Tahaks meenutada ka neid 73 tublit noort, kes küpsustunnistusega siirdusid tootvale tööle. 36 neist asusid tööle loomakasvatuses, seal, kus nende töökäte rammu ja keskkoolis õpitud teadmisi kõige rohkem tarvis läheb. Kommunistlik noor Silvi Melts lõpetas 1960. aasta kevadel Võru Fr. Reinhold Kreutzwaldi nimelise Keskkooli ja seisis küsimuse ees: kuhu minna, kas kohe kõrgemasse õppeasutusse või tööle. Silvi otsustas viimase kasuks.

Et Võru Gaasi-analüsaatorite Tehas on komsomoli šef-lusalune ehitus, siis otsustas Silvi asuda tööle just seal, et vahetult kaasa aidata uue tehase kiiremale täie võimsusega käikulaskmisele.

Silvi hakkas tööle õlgelementide monteerijana. Tõsi küll, ega kõik see nii lihtsalt läinudki. Juba nimetus «õlgelement» oli uus, täiesti võõras.

Kuid Silvi sai jagu kõikidest raskustest ja praegu on ta õlgelementide monteerijate kommunistlike noorte brigadis üks tublimaid noori töölisi.

Augustis sooritas Silvi Melts edukalt võistluseksamid Tallinna Polütehnilise Instituudi energetika osakonna automaatika- ja telemehaanika erialale.

Kindlasti valis Silvi endale õige tee! Kõik need noored annavad parima oma igapäevases töös, kõik omad vabad minutid annavad nad tööks noortega, on isetegevuses ja spordis eestvedajateks.

Lugejale võib jääda mulje, nagu oleks Võru rajooni komsomoliorganisatsiooni ja noorte elus ning töös kõik absoluutselt hea ja korras.

Ei, Võru rajoonis on sageli tegemist samade murede ja probleemidega, on veel puudusi, mis esineb iga teisegi rajooni komsomoliorganisatsiooni igapäevases elus ja töös. Kuid pingsa tööga on võimalik kõigist neist üle saada.

Noored võrulased asuvad seitseaastaku suurte ülesannete täitmisel rajooni töötajate avangardis, võitlevad parema homse eest. Nad ei säästa oma nooruslikku jõudu ja energiat.

MEIE RESERVID ON AMMENDAMATUD

E. Lutsius

Sotsialistlikus põllumajanduses peituvatest ammendamatu-
matutest reservidest kõnelevad meie eesrindlaste saavutu-
sed ja kogemused.

Reservide rakendamisel on kõigile eeskujuks Võru ra-
jooni maanoored, kes kasvasid 1960. aastal üle 5000
vasika ja noorlooma ja täitsid sellega ühe kuuendiku kogu
vabariigi maanoorte sellekohasest sotsialistlikust kohustu-
sest. Rajooni noorte seatalitajate arvel on aga koguni üle
20 protsendi vabariigi kõigist kolhoosi- ja sovhoosinoorte
poolt üleskasvatatud sigadest.

Hästi on töötanud ka Rapla rajooni maanoored. Eriti
tähelepanuvääriv on just Rapla rajooni noorte loomakas-
vatajate tööviljakuse suur tõus. Kui näiteks 1959. aastal
hooldas suuri lehmadegruppe ainult 5 lüpsjat-karjatalita-
jat, siis 1960. aastal talitas suuri grupe (20—35 lehma)
juba 60 noort.

Tutvudes lähemalt nii Võru kui Rapla komsomoliorga-
nisatsiooni tööga, torkab silma rajoonikomitee initsiatiiv
eesrindlike kogemuste propageerimisel ja juurutamisel. Mõ-
lemas rajoonis on edukalt organiseeritud noorte looma-
kasvatajate eesrindlike kogemuste koole.

Rapla rajooni Habaja sovhoosis töötab vabariigi üks
parimaid noori lüpsjaid Leili Pekk. Teemal «Eesrindlike
kogemuste juurutamine on aluseks tööviljakuse suurenda-
misele ja omahinna alandamisele» korraldatigi lüpsjate-
karjatalitajate õppepäev Habaja sovhoosis. Siin õpiti prak-
tiliselt, kuidas üks lüpsja võib korruga töötada kolme lüp-
simasinaga. Õppepäeva praktiliseks tulemuseks oli see, et
Purila, Kohila, Kodila sovhoosi ja mitmete teiste majan-
dite noored lüpsjad võtsid pärast seda oma hoole alla tun-
duvalt suuremad loomadegrupid kui varem. Kui näiteks

Purila sovhoosi lüpsja Richarda Onno talitas varem 16 lehma, siis nüüd on tal grupis 31 lehma.

Noorte spetsialistide nõukogu arutas seejärel edasisi ülesandeid eesrindlike kogemuste levitamisel ning pidas otstarbekaks korraldada pikemaajalisi õppusi.

Kehtna sovhoosi baasil korraldatigi noorte lüpsjatekarjatalitajate 6-päevased kursused, kusjuures pearõhk pandi just eesrindlike meetodite ja võtete õppimisele. Kursustest võttis osa 23 noort lüpsjat, kaks neist olid isegi Rapla rajooniga sotsialistlikus võistluses olevast Haapsalu rajoonist.

Tõsta mahajääjad eesrindlaste tasemele — see on meie põllumajanduse arengus suureks reserviks. ELKNÜ Rapla Rajoonikomitee on sellise reservi käikurakendamiseks astunud konkreetseid samme. Rajoonikomitee pleenumil otsustati üks rajooni mahajäänuid majandeid — «Tasuja» kolhoos võtta rajooni komsomoliorganisatsiooni šefluse alla. Noorte spetsialistide nõukogu liikmed eesotsas Kodila sovhoosi veterinaararsti Toomas Vainoga läksidki kolhoosi ja tegid kõigepealt kolhoosi tootmise majandusliku analüüsi. Uurisid, milliseid reserve tuleks kõigepealt rakendada. Kohe organiseeriti kolhoosile ka praktilist abi. Heinamaal laius võsa. Koos Rapla alevi kommunistlike noortega korraldati võsalaastamise hoogtööpäevak.

Eesrindlaste kogemused kõnelevad veenvalt, et tööviljakusel pole piire. Kui näiteks 1959. aastal peeti väga heaks saavutuseks saada lehmadegrupilt kogutoodanguks 100 tonni piima, siis järgmisel aastal ületati juba 170 tonni piir. Õigesti teevad need komsomoliorganisatsioonid, kes aktiivselt levitavad eesrindlike kogemusi, õpetavad noori oma ala tõelisteks meistriteks.

Üle vabariigi on tuntud Põltsamaa rajooni «Esimese Mai» kolhoosi noored mehhanisaatorid. Nende meisterlikkus on püsiva töö vili. Meisterlikkuse tõstmiseks ja tehniliste teadmiste täiendamiseks toimub traktoribrigaadis üks kord kuus erialane õppus. Sellel õppusel vaadatakse läbi kõik kuu aja jooksul brigaadi töös esilekerkinud küsimused, tutvutakse tehnilise uudiskirjandusega, arutatakse sotsialistlike kohustuste täitmise käiku jne. Niisugused õppused on aidanud brigaadi töö parandamiseks väga palju kaasa, sest see paneb mehhanisaatoreid tõsiselt mõtlema oma kvalifikatsiooni tõstmisele. Tänu sellele on nüüd kom-

munistlikel noortel Oskar Sakritsal ja Enn Salmil traktori kutsetunnistus taskus.

Võitluses reservide väljaselgitamisel ja käikurakendamisel on hinnatavaid kogemusi komsomoli Tartu rajoonikomiteel. Viimastel aastatel on rajooni majandeis nagu mujalgi traktori- ja autopark kiiresti suurenenud. See aitab paremini mehhaniseerida kõiki põllu- ja transporditöid, kergendada inimeste töövaeva ja alandada toodangu omahinda. Kuid teisest küljest pööratakse paljudes kolhoosides ja sovhoosides samal ajal vähe tähelepanu naftamajanduse korrastamisele ning kaotsiläinud kütus tekitab majandeile küllaltki suurt kahju. Tangitakse nn. «lüpsikumeetodil» ja mõeldakse, et tilgake bensiini või naftat, mis lüpsiku pealt maha loksus, majandile kahju ei tee.

Rajoonikomitees tehti lihtne arvestus. Rajoonis on ümarguselt 50 majandit, igas majandis aga keskmiselt 15 autot ja traktorit. Nende tankimiseks vajatakse iga päev vähemalt 5000 ämbrit kütust. Kui iga ämbri pealt ka ainult 50 g, s. o. veerand teeklaasi kütust maha loksus, kaotavad rajooni majandid iga päev 250 kg väärtuslikku kütust. Aasta jooksul kasvab aga rajooni kolhoosides ja sovhoosides asjatult mahavoolanud kütuse hulk 80—90 tonnini. Järelikult ulatub kahju tuhandetesse rubladesse. Komsomoliorganisatsioonid alustasid võitlust ka korra loomise eest naftamajanduses. Jällegi läheb käiku üks reserv, mis aitab paremini täita seitseaastaku ulatuslikke ülesandeid.

LÜPSJA AINO ORAV

E. Murakas

Palju aastaid mõõdeti vabariigi kolhoosides ja sovhoosides lüpsjate-karjatalitajate töötulemusi selle järgi, kui palju üks või teine sai igalt lehmalt piima. Loomakasvatuse üks tähtsamaid ülesandeid seisis siis selles, et suurendada karja produktiivsust. Ja noored lüpsjad võitlesid edukalt suurte väljalüpside eest. Parimad neist, nagu Eeni Metso Tapa rajooni «Kaardiväelase» kolhoosist, Maie Treufeld Paide rajooni «Estonia» kolhoosist ja paljud teised said keskmiselt lehma kohta 4000, 5000 ja rohkemgi kilogrammi piima.

Ometi on aga paljud noored lüpsjad, kes veel paar-kolm aastat tagasi olid maanoorte sotsialistlikus võistluses paremate hulgas, nüüd tagaplaanile jäänud. Nad ise põhjendavad seda väga lihtsalt — neil ei ole lüpsimasinaid. Teised, kes juba lüpsavad masinatega, ei julge aga alati loomadegruppe suurendada. Tulemuseks on see, et vabariigi noorte lüpsjate-karjatalitajate vahelises sotsialistlikus võistluses on viimase paari aastaga esile kerkinud palju uusi nimesid. Need on kommunistlikud noored ja noored, kes julgelt, ilma kartuse ja kõhkluseta viivad ellu seitseaastaku üht peamist ülesannet loomakasvatuses — tõsta tööviljakust karjafarmides. Kogu vabariigis on saanud tuntuks niisugused nimed, nagu Ludmilla Ptjuškina, Valve Hõrak, Leili Pekk, Virve Lääne ja teised.

Noorte eesrindlaste read aga kasvavad iga kuuga. Veel aasta tagasi teadsid-tundsid Aino Oravat ainult Abja rajooni Lanksaare sovhoosi töötajad. Ka tema lüpsis käsitsi, hooldas ainult 14 lehma. Keskmine toodang lehma kohta aga küündis vaevalt 3000 kilogrammini. Seepärast ta ei saanudki vabariigi parimatega võistelda.

Kuid Aino Orav tundis endas jõudu rohkemaks. Ta pidas nõu tollaegse zootehnika sm. Kuningaga ja direktori sm.

Aino Orav.

E. Muraka foto.

Soosaarega ja otsustas alates 1960. a. jaanuarist hakata talitama senise 14 asemel 21 lehma. Teiseks lüpsjaks tuli samasse karjalauta Heiki Tamm, kellele jäi samuti 21 lehma.

Esimene samm tööviljakuse suurendamiseks oli astutud. Endise 3 karjatalitaja asemel töötas nüüd laudas 2 talitajat. Kuigi kummagil lüpsjal oli lehmi endisega võrreldes tunduvalt rohkem, tulid nad tänu lüpsimasinate kasutuselevõtmisele oma tööga hästi toime. Karja piima-toodang suurenes pidevalt. Kuid 21 lehma pole veel ühe karjatalitaja võimete piiriks. Aino Orav oli ajalehtedest üht-teist ka vabariigi teiste noorte lüpsjate-karjatalitajate töö kohta lugenud. Ta teadis, et Leili Pekk hooldab 33 lehma, et Väike-Maarja rajooni R. Pälsoni nimelise sovhoosi lüpsja Ludmilla Ptjuškina talitab üksipäini 50 lehma. Aga kui sovhoosi juhtkond tegi 1960. aasta veebruarikuus ettepaneku võtta kogu karjalaut oma hoole alla, hakkas noor lüpsja-karjatalitaja siiski kahtlema. 42 lehma! Seda on ikka korraga liiga palju. Oleks veel, et 30. Aino arutles,

kaalus ja leidis lõpuks, et küllap saab ka tema niisuguse karjaga hakkama. Kuidas teised saavad!

Nüüd hakkasid Aino Orava töötulemused kiiresti paranema. Ja sedamööda, kuidas noore karjatalitaja arvele lisandus piimatsentnereid ja -tonne, sama kiiresti tõusis Aino Orava nimi kõrgemale ka vabariigi sovhooside noorte lüpsjate vahelise sotsialistliku võistluse paremusjärjestuses. Juba ta mööduski niisugustest tuntud karjatalitajatest, nagu Evi Pärn Põltsamaa rajooni Adavere sovhoosist, Hellen Hiismaa Paide rajooni Viisu sovhoosist, Ilse Kõiva Pärnu linna piirkonna Audru sovhoosist ja teistest. Kui oktoobris tehti vabariigi noorte lüpsjate tööst järjekordseid kokkuvõtteid, oli Aino Orav sotsialistlikus võistluses jõudnud juba esimese kolme hulka. Ta ületas 1960. aastal kolmanda noore karjatalitajana 100 tonni piiri.

Aino Orava edu põhjus on lihtne ja arusaadav kõigile noortele karjatalitajaile. Ta on saanud kuulsaks tööeesrindlaseks sellepärast, et suurendas tööviljakust kolmekordseks. Endise 14 lehma asemel hooldab ja lüpsab ta nüüd 42 lehma. Temast suuremad loomadegrupid on veel ainult Ludmilla Ptjuškinal R. Pälsoni nimelises sovhoosis, Valve Hõrakul Tartu Eksperimentaalsovhoosis ja mõnel teisel. Kuid kõik teised töötavad uutes, ajakohastes tootmishoonetes. Aino Orava karjalaut on aga vana ehitus. Selles on lüps küll mehhaniseeritud (talitaja kasutab korraga nelja agregaati), samuti automaatjootmine ja rippraudtee, kuid laut on pime, virts ei voola rennidest välja ning loomade söötmine ja hooldamine on tublisti raskem kui uutes lautades.

Siinjuures tulebki alla kriipsutada Aino Orava püüdlikku suhtumist oma töösse. Ta teeb rohkem, kui lüpsjalt-karjatalitajalt võib nõuda. Kui Aino Orav 1960. aasta kevadtalvel suure loomadegrupi vastu võttis, lubas sovhoosi juhtkond teha omalt poolt kõik lüpsja töö kergendamiseks. Kuid lubadused jäid esialgu ainult lubadusteks. Üle poole aasta ei antud Aino Orava karjalauta turvast. Võiks arvaia, et lehmad olid sel ajal üle pea sõnnikuga koos. Aga ei. Laudas oli lehmade asemetele puistatud põhupuru, lehmad on puhtad, vahekäigud kuivad. Võib ette kujutada, misugust hoolt ja tööd nõuab see lüpsjalt ja karjakult.

Noor lüpsja räägib ise, et tema kari on lihtsalt kuldaväärt. Olgu mis on, aga niisuguseid loomi ei raatsi kuidagimoodi hooletusse jätta. Ja kari on tõesti ilus.

«Kui minu loomadegrupil oleks suvel olnud ikka korralikud karjamaad ning laudaperioodile üleminekul ka söödakapsast ja hiljem silo, oleksin andnud aasta lõpuks mitte 115, vaid vähemalt 140 tonni piima,» — niisugune oli Aino Orava arvamine.

Aino Orav tõestas veel kord, et iga lüpsja-karjatalitaja on suuteline hooldama suurt lehmadegruppi, kui ta täie vastutustundega suhtub oma töösse.

Kuid karjatalitaja hoolest üksi on vähe. Kolhooside ja sovhooside juhtivad töötajad, eelkõige aga majandite kom-somoliorganisatsioonid peavad võitlema selle eest, et noor-tele karjakasvatajatele oleks loodud edukaks tööks kõik vajalikud tingimused.

UUT MOODI — ÜHISELT

E. Lutsius

Vabariigi kolhooside noorte lüpsjate-karjatalitajate vahelises sotsialistlikus võistluses on esimese kümne hulgas kolm tütarlast Tartu rajooni endisest «Esimese Mai» kolhoosist.

Võidakse arvata, et see on tugev ühismajand, laudas on head tõulehmad. Ei seda ega teist. Kolhoos on tootmisnäitajate poolest isegi veidi alla rajooni keskmist ja kari on tõuomaduste poolest päris kirju.

Ent kommunistlike noorte Malle Kakko, Leida Peedo ja Laine Lodeski arvele tuli 1960. aastal igaühel rohkem kui 75 000 kg piima. See on tulemus, millele pole võrdset vastu panna ka vabariigi eesrindlikumatest majanditest.

Mis on selle kolhoosi lüpsjate edusammude aluseks?

Sellele küsimusele võiks vastata lihtsalt: lüpsjad saavutasid oma töös silmapaistvaid tulemusi tänu uute progressiivsete töömeetodite kasutuselevõtmisele.

Ja nimelt?

Vanarahva tarkus on ju see, et lehm lüpsab suust ja kana muneb nokast. See tõetera on jäänud püsima ka siin kolhoosis. Kuid ikkagi, mis on siis uut?

Ei pruugi olla zootehnik, spetsialist, ent kes vähegi tunneb karjafarmide tööd kolhoosides, paneb kindlasti tähele, et siin ei kuule laudas selliseid sõnu, nagu «minu lehmad», «minu grupp» jne.

See ongi uus, et loomad ei ole jaotatud gruppideks, vaid neid hooldatakse ühiselt.

...Niisugune mõte kerkis siin üles juba 1958. aastal. Mõeldi nii: masinad teevad küll töö hõlpsamaks, kuid nii mõneski suhtes on töö ikkagi nii nagu vanasti. Igaühel on oma grupp. Selle eest kannab ta hoolt ja muret, ent mis edasi, see pole enam tema asi.

Aga mis oleks, kui hakata talitama kõiki loomi ühiselt? Siis annaks ju tööd palju paremini korraldada. Näiteks kas või see alati muret tekitav asendulüpsjate küsimus. Asendaja ei suuda ju iseendast mõista korrapealt kõigesse sisse elada, paratamatult hakkab midagi lonkama ja toodang võib langeda. Kui aga hakata tööd ja aega brigaadiviisiliselt seadma, siis saaks kahtlemata seegi küsimus brigaadis endas lahendatud.

Mõte hakata töötama brigaadiviisiliselt oli näiliselt tõesti lihtne ja loogiline. Kuid tema rakendamine ellu ei läinud sugugi nii lihtsalt. Vanad tõekspidamised löid vahetevahel välja, mis võisid kogu asja nurja ajada.

Kolhoosi juhatus, partei- ja komsomoliorganisatsioon ei visanud uue tööviisi mõtet aga nurka. Väike-Maarja rajooni R. Pälsoni nimelise sovhoosi karjalaudas töötatakse ju samuti brigaadiviisiliselt. Öeldakse, et oma silm on kuningas — ja võetigi kätte ning käidi ära R. Pälsoni nimelises sovhoosis, vesteldi lüpsjate ja tootmiskomandõridega. Kuidas ka ei kaalutud, ikkagi jõuti järeldusele, et uus töökorraldus on otstarbekas. Algas oli raske sellepärast, et karjatalitajad ei olnud ju harjunud ühiselt töötama. Nad olid harjunud talitama ainult üht kindlat loomadegruppi ega osanud ning sageli ei tahtnudki tunda vastutust kogu lauda eest. Üks lootis ühele, teine teisele ja nii juhtuski, et karja toodang jäi alguses samaks mis ennegi.

Öeldakse aga, et töö õpetab tegijat.

Peale selle seisti vaieldamatu fakti ees, et uus töömeetod nõuab eriti kohusetundlikke inimesi. Ja kui komsomoliorganisatsioon eesotsas agronoom Helju Reimetsaga võttis brigaadiviisilise töömeetodi juurutamise enda kätte alla ning laut anti kommunistlike noorte Malle Kakko, Leida Peedo ja Laine Lodeski hoolde, hakkaski asi jõudsa sammudega edasi nihkuma. Suures laudas töötavad nüüd neli lüpsjat, kes teevad kõik tööd ühiselt.

Uue tööviisi kõige suuremaks eeliseks on kahtlemata suur tööjõu kokkuhoid. Kui varematel aastatel töötas laudas 13—14 inimest, siis nüüd tuleb tööga toime kuus inimest. Peale nelja lüpsja on siia arvestatud ka karjak ja söödavedaja. Enam pole vaja ka karjabrigadiri ega farmijuhatajat, sest piima kaalumise, äraveo ja söötade kohaletoimetamise kindlustavad karjatalitajad ise. Loomadki on grupeeritud veidi erinevalt, kui me oleme seda harjunud nägema tavalistes kolhoosilautades — kõrgetoodangulised

eraldi, tiined loomad eraldi. Nii on palju hõlpsam loomi talitada ja töö läheb kiiremini.

Seitseastaku kolmandale aastale läksid lüpsjad vastu enesekindlamalt kui eelmisel aastal. On ju nüüd juba praktilisi kogemusi uut moodi töötamiseks, ja mis veelgi tähtsam — söödavarud on varemate aastate omadest tublisti suuremad. Mais ületas saagikuse poolest planeeritud koguse kolmekordselt ja lehma kohta varuti ligi 10 tonni silo. Kolhoosi maisipõllud, mis olid kommunistlike noorte ja noorte hoole all, andsid kohati kuni 1000-tsentnerisi haljasmassi hektarisaake.

Pärast NLKP Keskkomitee jaanuaripleenumit otsustas brigaad hakata taotlema kommunistliku töö kollektiivi austavat nimetust.

TÜTARLAPS ERVITALT

L. Laanemets

«Eestima Kõmmunistliku Partei Keskkomitee kiri kõigile Eesti NSV kommunistlikele noortele, noormeestele ja neidudele, kõigile maanoortele,» luges Elina. Kiiresti, kiiresti jooksid silmad üle ridade.

«Mis see siis on? Minu nimi!...» Nagu parv sipelgaid oleks üle selja tuisanud. Erutus! Must valgel aga seisis:

«Paljud vabariigi noored vasikatalitajad saavutasid vasikate ööpäeva keskmiseks kaaluiibeks 700—900 grammi. Tuleb märkida Paide rajooni Udeva sovhoosi vasikatalitaja Elina Kabaneni tublit tööd... Kuid saavutatuga ei tohi rahulduda... Pole kahtlust, et Elina Kabanen, samuti teised jõuavad veelgi kõrgemate näitajateni.»

Enne kui edasi sai, luges ta seda lõiku veel korra...

Õhtuse söötmise-jootmise ajaks Elina lausa lendas oma «vissikeste» juurde. Peas aga vasardas alatasa see viimane lause.

Elinal kerkisid silmade ette pildid möödunust...

Ei ole olnud kerge. Omaette katsumuseks, võitluseks raskustega kujunesid rängad sõja-aastad. Kaotada kohe sõjakeerise esimestel päevadel isa, elada mitu pikka aastat alati puudust tundva sõjapõgeniku elu — millist rõõmu võis tunda seesugustest lapsepõlveaastatest! Kuid võib-olla just need aastad andsidki tütarlapsele sitkema tahtejõu, tugevama iseloomu kui tavaliselt. Tööd, ükskõik misugust, Elina ei kartnud. Siin, Ervital, pani ta kõigepealt rinna kokku põllutööga. Farmides töötasid tol ajal sellised kuulsused, nagu sotsialistliku töö kangelased Hilda Kruusalu, Arella Kont, Maria Malmann ja teised. Peagi saabusid neile aga üksteise järel muretud puhkuse- ja pensioniaastad. Farmidesse oli tarvis uusi tublisid töökäsi. Elina Kabanenist saigi loomakasvataja. Esialgu küll Väinjärve noorkarjalaudas puhkepäevade andjana, kuid siin, koge-

Elna Kabanen oma hoolealusega.

L. Laanemetsa foto

mustega vasikatalitaja, Lenini ordeni kandja Helmi Orava käe all ta uue elukutse saladustesse tungiski. Ja hakkas meeldima, loomad said nii lähedasteks, et aasta pärast usaldati tema hoole alla juba omaette noorkarjagrupp. See oli 1958. aastal. Hoolsates kätes töö läheb. 1959. aastal osutus ta Paide rajoonis juba parimaks vasikakasvatajaks, edestades Helmi Oravatki. Nüüd siis räägitakse Elna Kabanenist juba kui vabariigi ühest parimast noorest noorkarjatalitajast.

Elina räägib oma tööst tagasihoidlikult. Ja tõepoolest, mingisuguseid muinasjutulisi «võlukepikesi või -sõnu» siin mängus ei ole. Tema hoole all oli 1959. aastal korraga 45—50 looma. Hästi läks. Siis aga hakkas üha sagedamini peazcotehniku sm. Roostnaga jutt kalduma sellele, et kas ei saaks kuidagimoodi gruppi suurendada. Järgmisel aastal oligi tema grupis järjekindlalt keskmiselt 85—90 eesti punast tõugu looma. Tol päeval, kui ta EKP Keskkomitee kirja luges, leidiski ta ennast taas mõttelt, et kas ei saaks veelgi gruppi suurendada.

Erinevad vanused, erinevad söödaratsioonid — tegemist teistega on! Normid on tavalised, kuid hoolsus ja täpsus, järeleandmatu visadus tagavad töös alati edu. See ongi Elina Kabanenile kõige iseloomustavam.

1960. aasta kevadel, rajooni loomakasvatajate nõupidamisel andis Elina sõna: «Toodan tänavu 200 ts liha!»

Kuidas siis läks? Kas sõna sõnaks või sõna teoks?

«Sõna ikka teoks! Poole aastaga sain juba 124,3 ts juurdekasvu kätte. Aasta lõpuks kogus aga 230 tsentnerit täis,» räägib Elina Kabanen.

Ka ööpäevased juurdekasvud paranevad järjest. 1960. aasta kevadel 800 grammi Elina veel ei küündinud. Suveks oli see aga käes ja järgmiseks eesmärgiks sai siis juba 900. Vanemad võtsid ööpäevas üle kilogi juurde. Siin peab Elina silmas just loomade tervist, sest mida vähem haigestumisi, seda enam juurdekasvu.

Aga kas Elinal aega ka muuks üle jääb? Jääb. Ja millisel määral, seda otsustage ise. Väinjärvel, sovhoosi klubis juhib ta rahvatantsurühma, ei jäta vahele ainsatki kinotendust. Tuletõrjesalgas on ta üks aktiivsemaid. Ja üldse — kui nimetatud üritustega ei ole tegemist, võib Elinat suveõhtutel näha paadiga liuglemas maalilisel Väinjärvel, kiigel, Ervita pargi palliplatsil või raamatukogus.

Kõikjale teda jätkub ja kõike ta suudab.

ELU LIPUKIRI

J. Pott

See päev oli tavalisest kuidagi erinev. Õpilased sagisid edasi-tagasi, heitsid uudishimutsevaid pilke rohelise ja lilledega kaunistatud saali, kus lõpetati viimaseid korrastustöid. Kolmanda kursuse õpilased kogunesid rühmadesse, vestlesid poolihääli, ja ehkki enamikul neist oli aastaid tublisti alla kahekümne, tundus nende olekus nüüd muidu ebatavalist väarikust ja tõsidust. Kuidas siis, nemad jäävad siin ju nüüd kõige vanemaks kursuseks ja tuleval aastal samal ajal on kord nende käes tiibu sirutada!

Saal täitus inimestest. Siin olid tehnikumi õpilased ja õpetajad, õppemajandi töötajad, külalised. Paljud tulid lilledega.

Nüüd avanes jälle uks ja saali tulid pidulikult rõivastatud neiud ja noormehed, asudes neile määratud kohtadele. Tehnikum saadab täna ellu järjekordse lennu.

Kõned, õnnesoovid, soojad ja südamlikud sõnad. Siis astuvad kõik lõpetajad järjekorras punase linaga kaetud laua juurde, võtavad direktorilt vastu diplomi.

«Leili Ülpre.»

Toolilt tõuseb pikakasvuline rühikas tütarlaps, tõttab laua juurde, endal nägu ärevusest õhetamas ja sammgi pisut ebakindel.

«Tubli tüdruk. Tööta hästi!» lausub direktor tugeva käepigistuse saatel ja ulatab väikese sinisekaanelise raamatukese.

Leili tunneb, et silmad muutuvad imelikult häguseks ja kurku tõuseb mingisugune soe tomp, nii et saab vaevalt, poolsosinal ütelda: «Täna.» Südames on aga hea ja kerge, kisuks nagu lendu. Uhteageu on ärevus selle tundmatu ja vastutusrikka ees, mis ootab tulevikus. On kahju lahkuda armsast koolist, sõpradest, õpetajatest, kollektiivist.

Selles mõtete- ja tunnetetulvas märkas Leili vaevalt, kuidas kellegi hoolitsevad käed kinnitasid ta kleidile õitsva oksakese, just komsomolimärgi kõrvale. Kuidas ta tagasi oma kohale tuli, sedagi ei tea.

... Leili Ülprest sai zootehnik ühes Põhja-Eesti rajoonis. Küsimustering, millega tal tuli tegelda, oli lai. Vaadata kõik karjamaad üle, leida haigestunud lüpsjale asendaja, teha ehitusmeestele lautade lohaka remondi pärast peapesu — kõik see oli tema asi. Tuli käia arvukaid lautu mööda, muretseda söötade pärast. Siis veel igasugused dokumendid ja aruanded, mille kallal tuli istuda vahel poole ööni, eriti esiotsa, kui kogu see asjaajamine oli alles võõras ja harjumatu.

Leili töötas kolhoosis kolm aastat ja temaga jäädi rahule. Kuid tütarlaps ise ei jäänud endaga sugugi rahule. Teoreetilisi teadmisi tal ju oli, kuid praktikat sai tehnikumis napilt. Kuidas sa lähed õpetama kauaaegseid, kogunud karjanaisi ja seatalitajaid, kui enne pead alles neilt palju õppima.

Pealegi tundis ta, et tuleb puudu oskusest inimestele läheneda, neid oma plaanide teostamisele täie innuga kaasa tõmmata, haarata igast probleemist kohe kõige olulisem, leida igas olukorras kiiresti ainuõige lahendus, ühesõnaga: organisaatorlikest võimetest. Tõsi, seda kõike ju omandatakse, kuid see nõuab visa ja kauakestvat tööd.

Leili oli vaikne, tagasihoidlik. Talle meeldis rohkem oma kätega midagi korda saata, kui teistele õpetusi ja korraldusi jagada. Kui nägi mõnikord lohakust, hoolimatut suhtumist, hakkasid käed lausa sügelema: võtaks ja näitaks ise kuidas peab töötama, loomade eest hoolitsema!

Nii tuligi mõte, esialgu küll aralt, üksikute välgatustena, kuid aegamööda üha visamalt ja kindlamalt: jätta zootehniku amet sinnapaika ja hakata tööle lüpsjana või seatalitajana. See oli südamelähedasem. Kui siis veel ema kirjutas, et tervis ei ole enam suurem asi, oleks vaja abi ja toetust ning sellepärast oleks hea, kui tütar tuleks tagasi kodukanti, Põlva rajooni, tegi Leili lõpliku otsuse. Ta palus end töökohalt vabastada ja sõitis koju.

Kodus, Sassi-nimelises sovhoosis, leidiski Leili endale meelepärase töö. Siin vajati seatalitajat ja Leili võttis selle töökoha kahel käel vastu.

Kui ta esimest korda sigalasse läks, oli meel siiski pisut ärevil. Teab, kuidas hakkab minema?

Inimesed vangutasid pead: mis oli sellest suurest kooliskäimisest kasu! Nüüd tuli siia musta ja raske töö peale. Kas tõesti midagi puhtamat ja kergemat ei saanud?

«Ise ei tahtnud,» andis Leili vastu. «Küllap selle musta ja raske töö juureski mu õppimisest ja teadmistest kasu on.»

Muidugi ei olnud esimese aasta töötulemused isegi mitte sovhoosi ulatuses silmapaistvad. See aeg kulus rohkem sisseelamiseks ja harjumiseks. Töötingimused olid sovhoosi kohta samuti nigelavõitu, sigala kitsas ja vana, polnud õiget söödakööki. Ja mis peaasi — sigu oli ka vähe. Aasta lõpuks ei kogunenud Leili arvele paarisadagi realiseeritud peekonit.

Kuid ühte nähti siiski: tüdruk on taibukas, töökas, armastab loomi. Esialgne imestus ja umbusk asendusid peagi lugupidamisega.

1960. aasta suvel alustas Leili Ülpre juba viiendat aastat tööd seatalitajana. Selle aja jooksul on kogunenud rikkalik kogemustepagas, mis koos teoreetiliste teadmistega annab esialgsetest alati paremaid töötulemusi.

1960. aastal tuligi tema töösse rohkesti uut ja enneolematut, mis viis ta kiiresti mitte ainult rajooni, vaid isegi vabariigi parimate noorte seatalitajate hulka.

See algas õieti aasta esimestel kuudel, vist jaanuaris. Sovhoosi peazootehnik Heino Roben tuli sigalasse ja tõi taskust lagedale märkmiku.

«Vaata, Leili, sa ju tead, et sel aastal peab sovhoos riigile tublisti rohkem liha andma kui läinud aastal. Igal seatalitajal tuleb nüüd kõvemini pingutada. Hakkasime neile käesoleva aasta ülesandeid planeerima ja jõudsime arvamisele, et sinu ülesandeks oleks 360 tsentnerit. Usun, et tuled sellega toime. Vaata, siin on kalkulatsioonid.»

Ta ulatas Leilile märkmiku. Üheskoos kaaluti kõik võimalused läbi, kontrolliti arvestusi. Viimaks tõstis Leili pea ja vastuseks zootehniku küsivale pilgule vastas kindlalt: «Raske on, aga tulen toime.»

Raske oli tõesti, sest kohustus oli eelmise aasta tulemusest tunduvalt suurem. Pidi nuumama üle 350 sea, kuid sigala korruga rohkem ei mahutanud, kui sada. Ainus võimalus: parandada veelgi sigade söötmist, et nad kaalus kiiremini juurde võtaksid ja neid varem ära saaks anda. Niimoodi käib neid sigalast rohkem läbi. Sööta oli, nii kartulisilo, jõusööta kui heinajahu. Juurdekasvud parane-

sid ja Leili tõusis liha kogutoodanguga sovhoosi parimale seatalitajale Aino Sabrele tihedalt kannule.

Aga ikkagi tegi sigala Leilile muret. Siin oli kaksteist pisikest sulupuuri, igaihes kaheksa-üheksa nuumikut. Nende söötmine oli tülikas, veel vaevalisem sulgude puhastamine. Saja sea söötmiseks ja talitamiseks koos söötade ettevalmistamisega kulus päevas kaheksa tundi. Siiski, tütarlaps oleks olnud nõus veelgi rohkem vaeva nägema, kui ainult sigu oleks rohkem. Mis Sabre Ainol viga, tema sigalasse mahub neid kaks ja pool sada.

Samal ajal said rahva hulgas järjest tuntumaks Jaroslav Tšiži, Tatjana Perešivko, Anton Bartulise nimed. Need seatalitajad tegid lausa imet — nuumasid aasta jooksul mitte kaks-kolmsada siga, vaid kümme korda rohkem. Meilgi ühines Olga Evanen nende algatusega, kutsus koguni Tšiži võistlema. Niisuguseid novaatoreid oli teisigi.

Leili luges ja kuulas ahnelt kõike, mis jutustas nende kuulsate inimeste tööst.

Ka Sassi-nimelises sovhoosis kavatseti sigade pidamine pärast seda viia uutele alustele. Karilatsi osakonnas kerkis uus sigala ja sinna hakati tegema suuri sulge. Samuti see sigala, kus töötas Leili Ülpre, otsustati rekonstrueerida. Kui Leili sellest teada sai, ei olnud ta rõõmul piire.

Ehitusmehed askeldasid hoolega sigala juures. Sulud lammutati, nende asemele tehti kaks suurt traatvõrgust sulgu. Põrandad aga asfalteeriti, et kergendada sulgude puhastamist.

Mida säärase ümberkorraldusega võideti? Üsna palju. Kõigepealt seda, et nüüd oli sigalas endise 100 sea asemel juba kakssada siga, sada kummaski sulus.

Teine suur võit oli töö kergendamine ja tööpäeva lühendamine.

Suvel tõttas Leili hommikul kell kuus sigalasse.

Esimeseks tööks oli sulgude puhastamine. Sellega oli aega kella kaheksani. Seejärel pani ta künalesse kartulid ja vahel jõudis isegi haljassööda ära hekseldada ja sigadele ette anda. Kell kaheksa algas sovhoosis kõikjal tööpäev ja nüüd tuli tõtata lao juurest jõusööta tooma. Leili täitis jõusöödaautomaadid, samuti laskis automaattootja veepaagi täis. See toiming võttis pool tundi aega ja siis oli seatalitaja hommikune töö lõppenud.

Õhtul oli veelgi vähem tööd. Söödavedaja oli haljassööda kohale toonud ja nüüd laskis seatalitaja selle läbi

elektrijõul töötava hekslimasina ning andis sigadele künasse. Seejärel said sead kartuleid. Öhtuseks talitami- seks kulub tund aega ja kogu tööpäev ei ületanud viit tundi.

Kartulitega oli niimoodi, et neist valmistatud silo jätkus uue saagini. Kui silo lõppes, hakkas Leili sigadele söötma tooreid kartuleid, neid isegi eelnevalt pesemata, sest kartulid olid niigi päris puhtad. Algul ei tahtnud sead tooreid kartuleid süüa, veeretasi neid künas edasi-tagasi. Kuid harjusid uue söödaga peatselt. Toore kartuli puhul olid kaalujuurdekasvud samasugused kui keedetud kar- tuliga nuumamisel, kuid tülikas keetmine jäi ära.

Hiljem, sügisel, hakkas Leili kartuleid uuesti keetma, sest nende hulgas oli riknenuid. Kuid siingi tegi ta uuen- duse. Kartulipudrustajasse sattus kivi ja masin purunes. Mida teha? Käsitsi purustamine on tülikas ja raske töö. Tooreid kartuleid sai tervelt ette antud, miks peab siis ka keedetuid pudrustama, võiks ju neidki tervelt süüa. Leili tegi katset ja veendus, et nii on paremgi. Sead söid neid hästi.

Haljassöödaks oli haljasrukis, ristik, mahlakas viljase- gatis ja mais. Seda annab Leili alati hekseldatult ja nii palju, kui sead söövad. «Ega nad palju söögi, võtavad rohkem salatiks,» räägib Leili. «Enamasti askeldavad nad jahuautomaatide juures.»

Millal sa sigalasse ka ei läheks, alati näed mõnda «kär- sakandjat» jõusöödaautomaadi juures askeldamas. Asja- likult, vilunud liigutusega tõugatakse automaadi klapp üles ja siis süüakse nii palju kui süda soovib.

Aga kui sead käivad tahtmist mööda automaadist söö- mas, kas siis jõusöödakulu on suurem kui normeeritud söötmise puhul? On küll, kuid mitte väga palju. Päevas üle kahe kilogrammi sea kohta siiski ei kulu.

Suured sulud ja automaadid toovad kaasa veel kaks iseärasust. Ühises sulus ei ole otstarbekohane pidada erineva suuruse ja vanusega sigu, vaid nad olgu ealt ja kaalult ühtlased. Selle tõttu mindi sovhoosis emiste aas- taringselt poegimiselt üle voorpoegimisele, et saada kor- raga nuumamiseks tarvilik arv ühealisi põrsaid. Suurem poegimine on kevadel, sest suvel saab nuumamiseks kasu- tada rohkesti odavat haljassööta.

Teine iseärasus on see, et kui varem anti põrsad nuu- mikutalitajale üle kahe kuu vanustena, s. o. kohe pärast

võõrutamist, siis nüüd saab nuumikutalitaja vanemad, nelja kuu vanused põrsad, sest nad on tugevamad, kohanenud siin kasutatava söödaratsiooniga ja saavad ka automaatidega paremini hakkama.

Et sead saavad kogu aeg kuiva sööta, hoolitseb Leili siis eriti selle eest, et automaatjootjates oleks pidevalt vett. Peaaegu alati lähevad sead jõusöödaautomaatide juurest jooma. Eriti ohtrasti jõid nad suvel palavaga.

Sead kasvasid hästi ja ööpäevane kaalujuurdekasv oli iga kuu keskmiselt 450 grammi. Tõsi, väikeserühmalise söötmise korral saavad seatalitajad suuremaid kaaluübeid, kuid kui sulus on sada siga, on 450 grammigi hea saavutus.

Leili nuumatud peekonid viiakse lihakombinaati 98—100-kilogrammise eluskaaluga, vahel üle sellegi. Niisuguse kaalu saavad nad enamasti kuue kuuga, ainult osalt seitsme kuuga.

Leili Ülpre töötulemusi on harjutud mõõtma tonnidega. 1959. aasta lõpuks ei saanud tema arvele kirjutada küll palju üle 20 tonni liha, kuid 1960. aastal oli tal juba 1. juuliks toodetud ligemale 24 tonni sealiha. Kui löödi kokku aga kogu aasta jooksul grupilt saadud juurdekasv, tuli tonne ligi nelikümmend kuus, mis tähendas seda, et isiklik sotsialistlik kohustus oli ületatud peaaegu 10 tonni võrra. Vabariigi noorte seakasvatavate vahelises sotsialistlikus võistluses saavutas Leili aga neljanda koha.

Leili ise arvab, et ta võiks veel palju rohkem korda saata. Oleks ainult selline sigala, kuhu viissada siga sisse mahub, võtaks niisuguse seakarja kõhklemata enda hoole alla. Siis saaks aastas ikka oma tuhat siga ära nuumata.

Noore seatalitaja tööd on vääriliselt hinnatud. Vabariigi kahekümnenda sünnipäeva puhul autasustati teda Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga.

1960. aasta lõpus langes Sassi-nimelise sovhoosi valimisringkonnas rajooninõukogu saadik välja. Keda valida tema asemele? Otsus oli üksmeelne: paremat kandidaati kui Leili Ülpre meil ei ole. Nii saigi temast rahvasaadik, oma sovhoosi kollektiivi esindaja rajooninõukogus. Oma saadikukohuseid on Leili täitnud kohusetruult, võttes osa kõigist istungjärgudest, selgitades nende otsuseid oma valijatele. Valijad on üsna mitmel korral temalt nõu ja abi palunud. Võtame näiteks loo bussiliiniga. Sovhoosil puudus bussühendus Tartuga, samuti rajoonikeskusega, seda

aga oli hädasti vaja. Koos sovhoosi administratsiooniga esitati vastav taotlus ning nüüd on sõit linna ja rajoonikeskusesse lihtne.

Meelde jäävad olid Leilile 43. oktoobripühad.

Siis, pidulikul aastapäevaaktusel, anti reale sovhoosi tublimatele inimestele, sealhulgas ka temale, kommunistliku töö lööklase nimetus. See on suur autasu, üllas nimetus. See tähendab, et sa oled saanud uueks inimeseks, üheks neist, kes on juba täna valmis astuma kaunisse homsesse, üheks neist, kelle elu lipukirjaks on kommunism.

Ega selle nägusa tumedalokilise tütarlapse elu täida ainult töö sigalas. Kahel õhtul nädalas, teisipäeval ja reedel on eriti kiire. Siis tõttab Leili sigalast koju, riie tub ümber, sööb mõne pala päris püstijalu ning lippab sovhoosi klubisse.

Klubis ei ole õhtuti igav. Harjutatakse tantsusamme, proovitakse pille. Nüüd kogub Leida Paide, Krootuse algkooli õpetaja, oma naisansambli kokku ja peagi kõlab kaunis laul.

Leili laulis juba tehnikumi kooris ja on sellest ajast laulule ka truuks jäänud. Ilma tema sopranita ei ole naisansambel mõeldavgi.

Vabadel õhtutel on hea koduski istuda, lugeda raamatut või kuulata raadiot. Juhtub, et eetrist kaugeid häält kuulates hakkavad mõtted oma rada uitama; et raamat vajub sülle ja silmad suunduvad aknaruutudele, mille taga õhtupimeduses kohisevad männid. Vahel on pilk mõtlik ja uuriv, nagu tahaks ta tungida läbi tundmatute päevade ja aastate rea. Vahel aga muutuvad silmad soojaks ja huultele ilmub naeratus. 'Küllap nüüd meenus midagi ilusat, võib-olla noorte suvepäevad Põlvas, millest temagi osa võttis, võib-olla midagi muud. Kes teab.

On hea unistada, kui ees on pikk, huvitav ja kaunis elu, mis täidab kõige julgemadki soovid ja unistused.

SEAKASVATAJA HILJA ROHTLA

L. Laanemets

1960. aasta suvel saabus Rakvere rajooni Vinni sovhoosi rõõmustav teade: majandi kolmele tööeesrindlasele on omistatud vabariigi kutseala parima aunimetus. Nende seas oli ka noor emisetalitaja Hilja Rohtla.

Niisugune suur tunnustus oli seda hinnatavam, et Hilja Rohtlal oli tööstaaži loomakasvatajana vaevalt aasta. Veel 1959. aasta sügisel ei mõelnudki Hilja sellele, et temast saab emisetalitaja, et ta juba aasta pärast ei vahe- taks seda elukutset mitte ühegi teise töö vastu. Sõitis ta kord Väike-Maarja rajoonist siia õe poole. Sigalas juhtus haigestuma just samal ajal üks talitaja. Oli tarvis asen- dajat. Räägiti Hiljaga.

«Ei tea, pole varem emiste peal olnud,» põikles ta kõr- vale. Päris ära Hilja ikkagi ei julgenud öelda. Oli nõus.

Iga algus on raske ja eriti veel siis, kui sul puuduvad igasugused kogemused. Pealegi ei olnud pidamistingi- mused kiita — sigala oli niiske ja külm. Mida see tähen- dab aga põrsastele, see on kõigile teada. Hilja püüdis siiski teha kõik, mis võimalik, nõu ja jõuga oli abiks ka kogemustega emisetalitaja Maria Süsmelainen, kuid üks tööpäev venis pikemaks kui teine. Oleks tahtnud ka õhtuti kinno või peoõhtule teiste omasuguste sekka joosta.

Sportlased teavad väga hästi, mis tähendab «surnud punkt». Järsku haarab sind säärane tunne, et vaat — enam ei saa, ei suuda. Nüüdsama ütleb jõud üles. Taoline «surnud punkt» oli saabunud ka Hiljale. Siis on aga tar- vis tahtejõudu, tugevat tahtejõudu. Dikteerid iga samm iseendale: ma pean saama!... ma pean saama!... Pin- gutad! Ja varsti tunned end hästi. Võid äkki jälle kas või mägesid paigast nihutada.

Vanemate töökaaslaste abil leidis ka Hilja endas nii-

palju jonni. Ei andnud allal! Ja näe, asi hakkas minema. Nüüd võis ka Hilja rahuliku südamega koos teistega õhtule minna. Ei olnud ta 1959. aastast pooltki sigalas töötanud, kuid aasta kokkuvõttes olid tema töötulemused sellele vaatamata ühed paremad.

Suvel on Hilja oma hoolealusteperega laagris. Seal on tema käe all kuni 80 emist. Töötingimused on aga tublisti paremad kui laudas. Suvelaager on tõepoolest korralik. Peale selle ikkagi puhas õhk ja päike. Surevust põrsaste seas Hilja ei tunne. Suurt osa mängib selles ka range kinnipidamine söötmissrežiimist. 1960. aastal sai ta oma emistelt 680 põrsast.

Põrsad on emiste juures 2 kuud. Toidulisa hakkab ta neile andma kahenädalaselt — 200 grammi sooja täispiima põrsa kohta. Samuti jahu. Sellele kallab ta lihtsalt kuuma vee peale ja segab piimaga. Lõssi hakkavad põrsad saama kuu vanuselt. Seda annab Hilja kas täiesti värskelt või päris hapendatult, mitte mingil juhul aga tilgastatult. Seesama nõue kehtib ka emiste juures. Talvel lisab ta toidu hulka järjekindlalt kalamaksaõli. Ja põrsaste tervis on hea.

Muidugi kõik ei lähe ilma viperusteta. Vahel haigestub mõni emis udarapõletikku, väikesi ei saa aga jätta toiduta. Egas midagi — piim pudelisse, lutt otsa ja kõhumure ongi selleks korraks likvideeritud. Kord juhtus aga nii, et ühte haigestunud emist tuli süstida iga nelja tunni tagant. Arst käis korra, teist korda tegi süsti ära aga juba Hilja ise. Ja nii ta selle väikese asja ära õppiski. Nüüd ei tülita ta selles küsimuses arsti enam kunagi. Nii saab ka haigusele alati õigel ajal piiri panna.

«Ei oskagi kohe aru saada, kuidas ma 1959. aasta sügisel pidin äärepealt kõigele käega lööma. Töö loomadega on ikkagi nii huvitav,» räägib Hilja. Egas muidu tal küpsenud ka otsus: sügisel hakkab kaugõppe teel loomakasvatust õppimal kahtlemata saab niisugusest inimesest tõeline zootehnik.

KÜLA MEISTRIMEHED

E. Lutsius

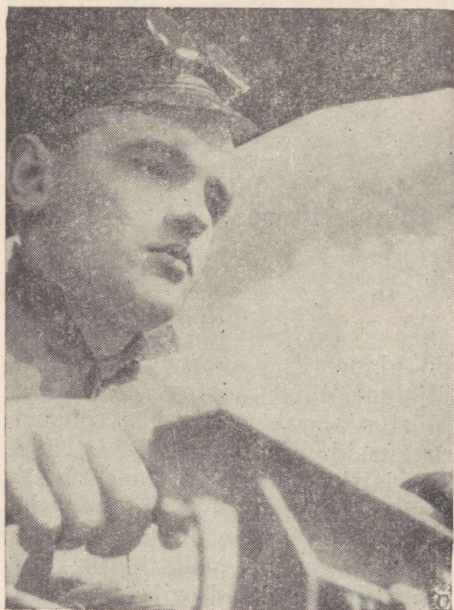
Seitse aastaku lõpuks on planeeritud suurendada vabariigi ühismajandeis tööviljakust 1958. aastaga võrreldes vähemalt kahekordselt. Tööstus annab maale üha rohkem uusi traktoreid ja mitmesuguseid põllutöömehhanismasinaid. Kuid samal ajal ei istu noored meistrimehed ka ise käed rüpes. Nuputatakse, mida omalt poolt teha, et töö põldudel ja farmides läheks viljakamalt.

Noorte leiutajate ja ratsionaliseerijate vabariiklik konkurss põllumajanduses on kandnud head vilja. Torkab silma, et enamik ettepanekuid on pärit remondi- ja tehnikajaamades. See on ka loomulik, sest tehnikajaamades on kvalifitseeritud kaadrit rohkem. Nii valmistati 1960. aastal remondi- ja tehnikajaamades 28 erinevat ratsionaliseerijate poolt loodud masinat ja seadet.

Erilist tähelepanu väärivad ettepanekud saagi kiireks ja kadudeta koristamiseks, teravilja sorteerimise, kuivatamise ja salvestamise kompleksseks mehhaniseerimiseks.

Teravilja jaotatud koristamisel on viljarõukude kokkuveol edukalt kasutatud Rapla remondi- ja tehnikajaama noorte mehhanisaatorite poolt valmistatud rõugulohisteid traktorile «Belaruss». Kuna rõukude kokkuvedu küünidesse või peksuplatside juurde on üks raskemaid töid, siis on mainitud ettepanek vägagi väärtuslik. Rapla remondi- ja tehnikajaam valmistab nimetatud lohisteid juba suuremal hulgal ja igal majandil on võimalik neid muretseda.

Alavere sovhoosi noored ratsionaliseerijad eesotsas agronoom V. Pihoga leidsid, et viljarõukude kokkuvedamine rõugulohistiga ei ole veel küllalt täiuslik lahendus. Nimelt on rõugulohistiga töötamiseks vaja võimsat «Belaruss»-tüüpi traktorit. Peale selle võtab lohisti peale ainult

Alavere sovhoosi kombinair Rein Suurmäe.

ühe rõugu ja näiteks heinarõukude kokkuveol ei ole võimalik laia koormaga küünivärvavatest sisse sõita. Nende puuduste vältimiseks valmistati seal rõukude kokkuvedamiseks lihtsa konstruktsiooniga jalaskelgud. Kelgud on valmistatud kahest 3 meetri pikkusest ja 2 tolli paksusest plangust, mis on jalasteks ja moodustavad rõuguredelite toetuspinnad. Plangud on omavahel ühendatud kahetollise toru ja haakraua abil. Selliseid kelkusi on ühe väikese ratastraktori haakes kaks tükki. Seega saab väikese võimsusega traktoriga vedada korraka kaht rõuku ja kuna rõugud on kelkudel pikuti, saab nendega sisse sõita igast küünivärvavast.

Selles majandis on üldse nupukad mehed. Heinaseemne külvil andis tunda spetsiaalse külviku puudumine. Mehhanisaatorid võtsid kätte ja konstrueerisid külviku iseliikuvale šassiile. Osad on lihtsad ja neid võib valmistada iga kolhoosi töökojas. Kogu külvitöö teeb ära üks traktorist ja päevas võib külvata kuni 10 hektarit. Majandis tehtud arvestuste järgi hoitakse uue külvimasinaga aastas kokku ümmarguselt 1000 rubla. Noorte leiutajate ja rat-

sionaliseerijate konkursi vabariiklik organiseerimiskomitee leidis, et mõlemad nimetatud ettepanekud peaksid pälvida üleliidulist huvi.

Noorte mehhanisaatorite töö viljana on Alavere sovhoosi teraviljapunktides raske käsitsitöö täielikult likvideeritud ja inimese ülesandeks on jäänud ainult seadmete juhtimine või õigemini vajalike elektrimootorite õigeaegne sisselülitamine.

Millised ettepanekud siis veel konkursil esile tõsteti? Harju remondi- ja tehnikajaama tehnik Jauro Viilp ja mehhaanik Lembit Kivimäe konstrueerisid piduripumba restaureerimise seadme autole ГАЗ-51. Sama tehnikajaama peainsener A. Velström, töökoja juhataja E. Lumiste ja insener-mehhaanik E. Jaama valmistasid pneumaatilise transportööri. Ettepaneku kolmas autor E. Jaama on teatavasti ELKNU Harju Rajoonikomitee esimene sekretär. Nimetatud fakt peaks andma vastuse ka sellele, miks Harju rajoonis on leiutamine ja rationaliseerimine hoos.

Pneumaatilist transportööri võib edukalt kasutada viljapeksul õlgede ja aganate transpordamiseks 30—40 m kaugusele. Ka sobib transportöör igasuguse muu puistematerjali, näiteks turba toimetamiseks lühemate vahemaade taha.

Kolhoosides nõutakse üha rohkem buldoosereid. See pani Abja tehnikajaama noored mehhaanikud mõtlema. Ühisel nõul ja jõul tehtigi hüdraulilise süsteemiga varustatud traktorile DT-54 buldooser, mille kõik osad võib teha iga tehnikajaama tavalises töökojas.

Buldooser on näidanud end töös parimast küljest. Ka hinnaga peaksid kolhoosid rahule jääma. Koos paigaldamisega läheb buldooser maksma 300 rubla.

Kingissepa tehnikajaama turbainsener E. Sirp tegi suure töö turbatootmise mehhaniseerimiseks. Ta ehitas uudismaa-adra PKB-56 ümber tükkalusturba pinnakihi- liseks lõikamiseks. Uus masin on andnud praktilises töös häid tulemusi. Vahetuses lõigati 6780 m³ tükkturvast. Lihula tehnikajaama andmetel tuli 1 m³ tükkturba omahinnaks 1,8 kopikat, seega umbes 20 korda odavam kui käsitsi lõikamisel.

Väike-Maarja rajooni Assamalla sovhoosi sigalas on söötade ettevalmistamine mehhaniseeritud. Nn. söödakombain on lihtne ja selle autoriks on sovhoosi direktor

A. Ahman. Senised sööda ettevalmistamise agregaadid on keerulised, suure hulga kiiresti kuluvate osadega ja seega väikese töökindlusega.

A. Ahmani konstrueeritud «kombain» aga nii kergesti rivist välja ei lange. Sellega võib pesta ja aurustada kartuleid ning juurvilja, segada seda jahu, vee ja lõssiga. Valmis sööt lastakse lihtsa renni kaudu künadesse. Tunni ajaga võib ühe nõuga valmistada 3,5 m³ valmissööta, üks talitaja tuleb toime aga kahe nõuga. Kasutades sööda-ettevalmistajaid agregaadis, võib päevas sööta 2000—2500 nuumikut või noorsiga.

Konkursi vabariikliku organiseerimiskomitee arvamus oli, et kõik nimetatud ettepanekud väärivad laiemat tutvustamist.

Konkursi eesmärk on selge: head kogemused kõigi ühisvaraks! Vastavalt sellele on tegutsenud komsomoli Harju rajoonikomitee. Eriti kiiduväärt on see, et rajoonis abistatakse noori mehhanisaatoreid ettepanekute vormistamisel ja tööjooniste valmistamisel, sest praktika näitab, et paljude kolhooside ja sovhooside mehhanisaatorid ei tule toime just tehnilise joonestamise ja ettepaneku vormistamisega. Selles osas kulub neile hädasti ära spetsialistide abi. Järeletegemist vääriv on samuti komsomoli Harju rajoonikomitee initsiatiiv Alavere sovhoosi baasil tehnilise progressi kooli organiseerimisel. Just nii saab noori ratsionaliseerijaid praktiliselt kõige paremini abistada, suunata nende loovat mõtet põllumajanduslike tööde komplekssele mehhaniseerimisele, seitseaastaku ülesannete ennetähtaegsele täitmisele.

KOMBAINER ENDEL TORI

E. Murakas

Vambola Kaljuvee pidas traktori kinni ja hõikas adra juures askeldavale noormehele:

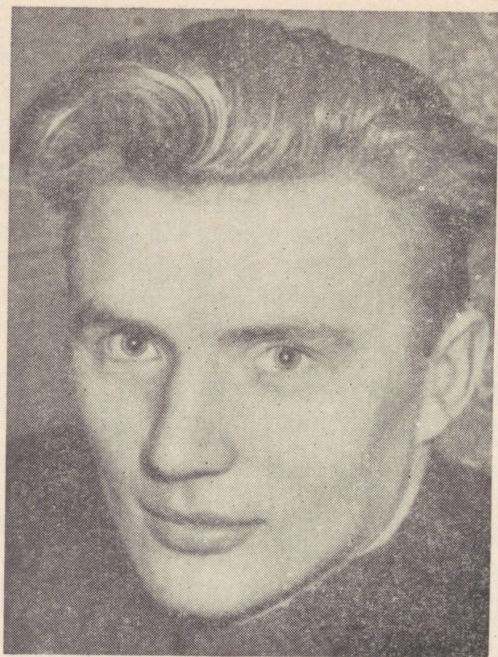
«Tule proovi kah!»

Endel Tori ei lasknud seda endale kaks korda öelda. Juba oligi ta traktoristi kõrval, haaras juhtimiskangi ja keeras masina uuele tööeele.

Nüüd, kuus aastat hiljem, meenutab Endel Tori, vabariigi parim noor kombainer, et kuigi ta järgnevatel nädalatel ja kuudel töötas edasi haakijana — oli ta ju alles lõpetanud Hageri 7-klassilise kooli —, sai ta mehhanisaatoriks just sellel päeval. Eks traktorist Kaljuvee vaadanud, et poiss tuleb traktorijuhtimisega päris hästi toime, ja läinud koju keha kinnitama. Aga just sel ajal läks traktor Endel Tori käes rikki ja Kaljuveel oli pärast kolhoosi juhatuses juhtunu pärast palju ebameeldivat juttu.

Ka noorukesel haakijal oli selleks korraks traktori juhtimise isu täis. Kuid sügisel otsustas ta siiski minna tööle Rapla traktorijaama, et õppida masinaid paremini tundma ja käsitsemata. Osavõtt remonditöödest andis selleks hea võimaluse. Järgmisel kevadel sai ta juba vahetustraktoristiks rajooni parima traktoristi Heino Kivinurme juurde. Järgnesid traktoristi-masinisti kursused Vodjal ja 1957. aasta lõikusepäevil võis Endel Tori leida juba kombainirooli tagant. Paide rajooni Viisu sovhoosis, kuhu ta pärast mehhaniseerimiskooli lõpetamist tööle asus, usaldati temale kombain C-4M. Nii sellel kui ka järgmisel aastal jäid aga Endel Tori töötulemused keskpäraseiks. Rajooni kombainerite vahelises sotsialistlikus võistluses ei pääsenud ta esimese kümne hulka.

Noore mehhanisaatori töösse tuli murrang alles 1959. aastal, siis, kui ta tuli tagasi oma kodukohta Hagerisse. Kohalikust kolhoosist oli saanud vahepeal Kohila sovhoosi osakond, ja mis Endel Torile kõige rohkem meeldis —

Endel Tori.

E. Muraka foto.

talle pakuti kohe tööd traktoristi ja kombainerina. Kombain oli uus, äsja tehasest tulnud ja kandis marki CK-3. Niisugusest oli Endel Tori just unistanud, sest see agregaat oli kohalikele oludele kõige paremini kohandatud.

Ja tulemus — koristustööde lõpuks tuli Endel Tori Rapla rajooni kombainerite vahelises sotsialistlikus võistluses esikohale. Teda autasustati EKP Rapla Rajoonikomitee ja Rapla Rajooni TSN Täitevkomitee aukirjaga ja rändvimpliga. Eesti NSV Põllumajanduse Ministeerium andis tublile kombainerile omalt poolt vabariigi parima mehhanisaatori rinnamärgi ja hinnalise kingituse.

1959. aastal saavutatud edu lubas eeldada silmapaistvaid töötulemusi ka järgmisel aastal. Ja Endel Tori, kellest vahepeal oli saanud NLKP liikmekandidaat, seadis endale eesmärgiks pakkuda käesoleval aastal konkurentsi vabariigi kõige parematele kombaineritele. Nüüd oli tal juba kombaineritööks vajalikud kogemused olemas ja ka kombain ise oli igati töökorda seatud.

Augustikuu algupäevad olid koristustöödeks soodsad. Talivili oli küps ja Endel Tori hakkas esimesest päevast peale tööle täie pingega. Ta teadis, et niikaua kui ilmad lubavad, tuleb maksimaalselt kasutada iga tööpäeva. Iga võidetud tund ja minut kindlustab koristustööde kiirema lõpuleviimise, vähendab saagikadusid. Ja ei möödunud ühtegi päeva, millal Endel Tori arvele poleks kirjutatud 8—10 hektarit. Üksikutel päevadel koristas ta talivilja isegi 12 hektarilt.

Rahvasõna ütleb, et hea algus on pool võitu. Nii oli see ka Endel Toriga. Kui 20. augusti seisuga tehti rajooni kombainerite tööst esimesed kokkuvõtted, oli ta kombainerite vahelises sotsialistlikus võistluses esikohal. Selleks ajaks oli koristatud 86 hektarit teravilja, sellelt pindalalt salvedesse läinud aga 1704 tsentnerit teri. Peale selle oli Endel Toril samaks ajaks koristatud veel 17 ha heinaseemnepõldu.

Kuid võistlus töötas tulla pingeline. Rapla rajoonis oli veel teisigi kombainereid, kes oskasid aega õigesti kasutada. Nii oli «Külvaja» kolhoosi noor kombainer Ago Meressaar Torist maha jäänud ainult 4 hektari võrra. Eduard Karuoyal «Pioneeris» kolhoosist ja Lembit Pappelil, kes töötab samuti Kõhila sovhoosis, oli koristatud samaks ajaks vilja 75 hektarilt. Järgmisel kümmepäevakul läkski Karuoja Torist koristatud hektarite arvu poolest mööda. Vabariigi noorte kombainerite vahelises sotsialistlikus võistluses jõudis E. Tori 1. septembriks Tapa rajooni Käravete sovhoosi kombaineri Väino Veedla järel aga teisele kohale. Kolmandal kohal oli Vassili Pilm Elva rajooni Lenini-nimelisest sovhoosist, neljandal Meinhard Linter Väike-Maarja rajooni R. Pälsoni nimelisest sovhoosist jne.

Augustikuu teisel poolel aga muutusid ilmad halvaks. Sagedased vihmasajud ei lasknud kombaineril enam püüa vanorme täita. Vili lamandus, põllud muutusid pehmeks. Niisugustes tingimustes võis sotsialistliku võistluse esirinnas püsida ainult kõige visama tööga. Endel Tori kasutaski maksimaalselt ära iga tunni, mil kombain vähegi töötada võis. Kord õnnestus töötada lõuna paiku, teine kord tund või paar õhtupoolikul. Ühel tuulisel õhtul vaatas E. Tori, et vilja võiks koristada ka öösel. Ta leppis autojuhtidega kokku ja töötas hommikul kella neljani. Mitu autokoormat vilja sai jälle varju alla. Noor kombainer tundis rõõmu igast viljatsentnerist. Rasketel koristuspäe-

vadel lohutas ta autojuhte ja oma abilist kommunistlikku noort Aleksander Katkusilda sellega, et ka paar punkritäit vilja on jälle samm edasi. Niiske vilja koristamisel vahetas E. Tori kombainil kaldtransportööri vedaja võlli ja vikati kardaani rihmarattad ringi. Niimoodi hakkasid vikat, tigu ja haspel kiiremini käima. Samuti talitas noor kombainer rohtunud vilja korral. Lamandunud vilja koristas ta aga madala haspliga külgedelt, sest nii sai vähendada tühisõite.

Kuid oli veel teisigi takistusi, mis ähvardasid noore kombaineri tööd tõsiselt pidurdada. Asi oli selles, et olemasolevad viljakuivatid ei jõudnud märga vilja nii suures koguses kuivatada, kui Endel Tori ja sovhoosi teised kombainerid seda koristasid. Nii tuligi peaaegu kogu septembrikuu manööverdada kombainiga mööda sovhoosi ja koristada saaki selles osakonnas, kus kuivatis parasjagu rohkem ruumi juhtus olema. Sõita tuli rohkesti, kuid see-eest sai igal päeval üsna palju vilja põllult kätte. Ja nii hektar hektari, tsentner tsentneri järel kasvasid E. Tori töötulemused. 20. septembriks oli ta jõudnud ette vabariigi kõigist teistest noortest kombaineritest, olles selleks ajaks koristanud teravilja 4387 tsentnerit.

Pärast seda kui Kohila sovhoosi põldudelt oli vili koristatud, sõitis ta oma kombainiga appi naabruses asuvatele kolhoosidele. Endel Tori koristas septembrikuu lõupäevadel vilja veel «Tuleviku» ja Maidla kolhoosis. Tema lõplikuks töötulemuseks kujunes 1960. aastal 263,6 hektarit. Sellelt pindalalt kogus ta kokku 5007 tsentnerit vilja.

Viimasel tööpäeval juhtus Endel Toriga õnnetus. Ta vigastas kombaini juures jala ja pidi pärast seda kuu aega karguga ringi käima. Isegi neil päevil ei kaotanud ta head tuju ja heietas plaane eelseivaks seitseaastaku kolmandaks aastaks. Oma kombaini remontis ta juba talvekuudel, et agregaat oleks eelseivaks koristusperioodiks aegsasti töökorras. Vabariigi kombainerite vahelisest sotsialistlikust võistlusest on ta otsustanud osa võtta ka edaspidi. Kuigi ta vahepeal töötab traktoristina, kelleks ta poisipõlves nii kangesti tahtis saada, kavatseb ta vabadel silmapilkudel täiendada oma kombaini seadeldisega heina-seemne peksmiseks. See võimaldab tal eelolevatel sügistel veelgi paremini töötada ja mis kõige tähtsam — aidata paremini oma tööga kaasa seitseaastaku ülesannete kiiremaks täitmiseks.

PÕLEDA — JA EREDALT!

(Jõgeva rajooni Stalini-nimelise kolhoosi komsomoli-algorganisatsiooni sekretäri Liilia Kallo töömait)

L. Laanemets

Tulesäde

Komsomoli rajoonikomitees oli tavalisest vaiksem ja rahulikum. Esimene sekretär Allan Metsa oli just äsja tagasi jõudnud turismimatkalt Inglismaale. Istuti tema kabinetis ja reisimuljete ümber kogu jutt veereski.

Äkki nagu lendas sisse keegi tütarlaps. Oli näha, et ka trepist üles tulles oli tal tuli jalgades olnud. Hingeldades, surmtõsisena vajus ta toolile:

«U-uuh! Aga ma täna sain!»

Et aga inimesed purskusid seepeale nagu ühest suust naerma, ei tulnud ka temal tõsisest näost enam midagi välja. Minagi muigasid kohmetult, kuid, ausalt öelda, ei taibanud, milles siis kogu asi tegelikult seisab.

«Mitte midagi ma pole teinud, aga tagasi valiti,» vadistas tütarlaps õlgu kehitades edasi.

Jälle naer. Hm? ... Mõni vigurivänt?

Rajoonikomitee sekretär Allan Metsa kahtlemata märkas minu pilgus arusaamatust ja tutvustas:

«Meie Stalini-nimelise kolhoosi komsomoli-algorganisatsiooni sekretär... Liilia Kallo... Büroo liige...» Hiljem lisas: «Tema on juba niisugune. Justkui põleb alati. Armastab mõnikord nalja visata.»

Nimelt oli täna Jõgeva Kultuurimajas toimunud rajooni kultuuritöötajate ametiühingu koosolek, seal ta oligi «pähe saanud» ja siiski komiteesse tagasi valitud. Rajoonikomitee töötajad juba teadsid, mis tegelikult seisab Liilia Kallo «pähesaamise»-jutu taga...

Liilia Kallo ei tulnud rajoonikomiteesse ainult nalja viskama. Pärast seda lõbusat sissejuhatust jutustas ta erutatult, ennast mitte katkestada lastes sellest, kui palju on tegemist elektrilüpsi sisseviimisega. Juhtus nimelt, et

Liilia Kallo.

L. Laanemetsa foto.

pärast masinalüpsi kasutuselevõtmist läksid mõnedel lehmadel udarad paiste. Karjatalitajad kohe: «Noh, näe! Muudkui masinad, masinad...» Ja püüa selgeks teha, et süüdi ei ole ju masinad, midagi peab lonkama nende õiges käsitlemises või järellüpsis. Nuta või naera!

Arutasime, vaidlesime sel teemal tublisti üle tunni. Soovitasime tal kõige muu hulgas teha juhatusele kas või niisugune ettepanek: lüpsjad autole ja «Kunglasse»! Seal läheb ju masinlüps nii et lust näha, lüpsjad ei taha käsitlemisest enam kuuldagi.

«Ega seda asja ikka niimoodi jätta ei saa, tarvis veel põhjalikumalt uurida. Ja «Kunglas» käime kindlasti ära,» oli lõpuks Liilia Kallo arvamus.

Ka kogu selle «tõsise» jutuaajamise ajal ei saanud tütarlaps rääkida ilma toolil nihelemata, kätega žestikuleerimata. Tulesäde läbi ja läbi!

Aeg oli hiline. Hakkas hämarduma, lahusime. Allan Metsa rääkis, et Stalini-nimeline kolhoos asub otse Jõgeva külje all ja et linna on seepärast Liilia Kallol asja üsna tihti. Kuid rajoonikomiteest ei lähe ta kunagi mööda, ilma

et sisse ei astuks; alati olevat tal midagi südamel, mingi mure või rõõm kaasas, mida ei saa rajoonikomitee rahvaga jagamata jätta.

Kujutlesin, kuidas Liilia läbi lumelõrtsise hilissügisese õhtu koju lausa lendab ja kuidas tal peas vasardavad jällegi üha uued ja uued mured ja rõõmud, kuidas ta pulbitseb...

Rahutus. Kuid kindlasti ka rahuldus.

Jõgeva Keskkooli õpilane Evi Lääne hoolitses suvevaheajal vasikate eest

E. Muraka foto.

Aastas on päevi palju. Igaüks neist toob inimese ellu midagi uut. Nende seas on aga päevi, mis sööbivad mällu eriti tugevasti, mida ei saa kunagi unustada. Liilia Kallol on üheks selliseks 23. veebruar.

Ta mäletab selgesti isegi seda, et 1948. aastal oli see laupäevane päev. Põksuva südamega sisenes ta sel päeval Jaroslavi oblasti Pretšistenski komsomoli rajoonikomitee büroo ruumi, peas ainus mõte: kas ikka võtavad vastu? Siis võeti komsomoli, kui olid saanud neljateistaastaseks. Liilia oli aga veel kolmteist, neljateistkümneseks sai alles mais. Algorganisatsioonis oli aga vastu võetud ja julgustatud: küllap läheb kõik hästi.

Rajoonikomitee sekretär tundis Liilia ema kui kolhoosi esimeest, kommunisti, teadis, et kõik vennad on tal kommunistlikud noored. Küsiti siiski:

«Kas kodus oled ikka rääkinud komsomoliastumisest?»
Liilial sähvatas läbi pea:

«Nüüd on kõik läbi...» Hakkas aga samas kiiresti vabandama: «Ei ole veel jõudnud. Elan internaadis ja koju sõidan ainult laupäeviti. Kõik juhtus aga selle nädala jooksul...»

Vastu võeti!

Kui rajoonikomitee sekretär talle punase komsomolimärgi rinda kinnitas, tungis Liilial silmanurka isegi rõõmpisar...

Samal õhtul sõitis Liilia koju. Kui mantel oli esikus varna riputatud ja Liilia tuppa astus, ei jäänud emale märkamatuks metalne läigatus Liilia kleidilt:

«No-oh?!...»

«Emake,» tormas Liilia särasilmi ema kaela, «mind võeti vastu — komsomoli! Ega sa ei ole kuri?...»

«Mis sa nüüd, tütreke...» silitas ema tütre pead.

Ja see päev ei unune Liilial kunagi.

Kui järgmisel sügisel Liilia kaheksandasse klassi läks ja kooli komsomoli-algorganisatsiooni aruande-valimiskoosolekut peeti, esitas seal keegi järsku tema kandidatuuri kooli komsomolikomiteesse. Ja valitigi. Veel rohkem! Valiti sekretäriks. Kaugeltki mitte juhuslikult. Kellelegi ei olnud jäänud kahe silma vahele see, kui agaralt ta oli mütanud pionieriorganisatsiooni malevanõukogu

esimehena, kuidas oktoobrilapsed alatasa rippusid Liilia sabas: «Liilia, mida me nüüd jälle teeme? ...»

Liilia oli juba maast-madalast suur raamatusõber. Keskkoolipäevil tuli harva ette päeva, kui teda poleks nähtud rajooni raamatukogus. Mitte ainult raamatuid laenu-
tamas, aitas raamatukogutädi teistelegi raamatuid välja otsida ja neid välja kirjutada. See otsustas pärast keskkooli lõpetamist ka edasise saatuse. Liilia astus üle Jaroslavi raamatukogunduse tehnikumi läve. Ka siin ei saanud ta oma tuld tuha all hoida ja ka siin valiti ta komsomoli-
algorganisatsiooni sekretäriks.

Ja sellest ajast peale, kui ta Stalini-nimelisse kolhoosi tuli, on siin jällegi sekretär. Ühismajandis läheb tal noorte juhina juba viies aasta. Kui aga sekretäriaastad nii siit kui sealt kokku võtta, saab neid tervelt kümme. Neljas aasta jookseb tal aga rajoonikomitee büroo liikmena.

Vahepeal on Liiliast saanud kommunist. Aga noored ei jäta, ikka ja jälle valivad Liilia sekretäriks. Töötah-
muidu Liilia aga oma armastatud erialal — Siimusti küla-
raamatukogus.

Käsi käes

Stalini-nimelise ühismajandi komsomoli-
algorganisatsioon on vabariigi kolhoosidest arvuliselt suuremate seas. Tänavugi võeti vastu neli uut liiget ja nüüd on kommunistlikke noori ühismajandis üheksateist.

«Võtame küll järjest vastu, aga ühtelugu läheb neid ka ära,» räägib Liilia Kallo.

«??»

«Parteiorganisatsiooni! Hiljutigi andsime jälle ühe soovituselise partei liikmekandidaadiks astumiseks. Aga eks see ju meie püüe ongi, et igast kommunistlikust noorest kasvaks kommunist. Nii et kahetseda pole midagi.»

Ja tulebki välja, et Stalini-nimelise kolhoosi komsomoli-
algorganisatsiooni ja tema sekretäri jõud, tulisus seisabki peamiselt just selles, et partei-
algorganisatsioon ei ole unustanud oma abilist ja reservi — komsomoli. Suunab, õpetab. Sedasama võib öelda ka partei rajoonikomitee inst-
ruktori Erich Hermanniga kohta. Väga paljud asjad lahendatakse koos, ühiselt. Kuulub ju partei-
algorganisatsiooni kolhoosis teist samapalju inimesi.

Võtame või parteikoosoleku veebruaris 1960. Liilia Kallo tegi seal ettepaneku, et sotsialistliku võistluse hoogustamiseks oleks tarvis sisse viia parimate igakvartaliline premeerimine. «Oleme arutanud seda omavahel, meie tüdrukud oleksid nõus valmistama selleks rändvimplid.»

Koosolek kiitis mõtte heaks. Muretseti materjali ja õhuti kas Liilia juures raamatukogus või kodus läks tikkimiseks lahti. Aprillis, kui kolhoosipere üldkoosolekul tehti kokkuvõtteid esimese kvartali võistlusest, anti iga tootmisloigu parimatele üle juba uhiuued rändvimplid.

Koos kommunistidega on kommunistlikud noored aasta jooksul pidanud kaks ühist koosolekut. Ühel neist oli päevakorras komsomolikomitee aruanne ja sellest pidid osa võtma ainult komitee liikmed. «Milleks nii?» oli Liilia pärast selle teatavaks saamist partei-algorganisatsiooni sekretäri juures. «Kutsume ikka kõik. Las igaüks kuuleb, mis partei-algorganisatsiooni arvates on head, mis halba! Kas neid see siis ei huvita?»

Tulidki kõik. Ja see pani puudustest rääkimisel mõtlema iga kommunistliku noore.

Enne iga tähtsama küsimuse päevakorda võtmist või arutamist peab Liilia Kallo tingimata nõu partorgi või esimehega. Seepärast oskavad ka nemad pidada lugu komsomoliorganisatsioonist, arvestavad teda mitmete majanduslike kui ka kultuuriliste küsimuste lahendamisel.

Teisiti ei saa

Liilia Kallo tööpäev algab raamatukogus kell kaksteist. Kuid hommikul juba kaheksa-üheksa paiku teda kodunt enam ei leia.

Kus ta siis on?

Täpset vastust sellele ei saa. Ta võib olla kontoris, karjalautades või põllul — ühesõnaga seal, kus töötavad noored, kus tuleb jagada nende muresid ja rõõme, kus tuleb nende eest välja astuda. Ainult raamatukogus istudes, elu ja töö enda keerises liikumata ei saa ju komsomoliorganisatsiooni juhtida. Teisiti ei saaks komsomoliorganisatsioon tervikuna kaasa lüüa ka majandusküsimuste lahendamisel, noorte traktoristide, põllu- ja farmitöölise sotsialistliku võistluse juhtimisel.

Küllap nii sündis ka komiteel mõte kutsuda kokku koos-

olek teemal «Millega komsomoliorganisatsioon võib aidata kolhoosi liha riigile müügi võitlusülesande täitmisel». Koosolek kavandas konkreetseid ülesanded sigade, vasikate ja lindude üleskasvatamise ning küülikufarmi rajamise osas. Puuride jaoks vajamineva materjali töötasid kolhoosinoored metsas ise üles kahel hoogtööpäeval.

Tõsi, noorte panus ei olnud seitseaastaku teisel aastal majandi kogutoodangusse veel suur. Kuid pidamistingimused ei võimalda seakasvatajal Leonid Baikovil aastas üle saja peekoni nuumata. Siinjuures aga alla ettenähtud kaalu ükski siga välja ei läinud. Sama lugu on ka noorkarjatalitajate Ene Puusepa ja Eha Zelinskiga. Sada noorlooma, mitte rohkem. Ülle Lauri kasvatas üles aga 2500 tibu.

Küülikute kasvatamine otsustati anda kolhoosi territooriumil elavate Jõgeva Keskkooli õpilaste hoolde ja nii on ka kokku lepitud, kuid esimesel aastal sealt veel suurt midagi välja ei tulnud — hilja hakati asjaga peale.

Seinalehest võib sageli kiitvaid sõnu lugeda noorte lüpsjate aadressil. Nemad kirjutasid 1960. aastal enda arvele mitusada tonni piima. Tublimad on siin kommunist Loide Saar, Milvi Kokk ja kommunist Liidia Kiisla.

Meestena enda eest väljas on noored mehhanisaatorid kommunistlik noor Vladimir Ploovits, noor kommunist Jaan Kiisla, samuti Erich Ränkel traktori-, Uno Truus ja Endel Nõmm kombainiroolil. Uno Truus tuli siinjuures möödunud koristusperioodil vabariigi noorte kombainerite vahelises sotsialistlikus võistluses parimate hulka, kirjutades enda arvele rohkem kui 4000 tsentnerit teravilja. Kuid ega tütarlapsed-põllutöölised Vaike Sepper, Silvi Leppik, Evi Essenson ja Öie Tooming halvemad ole. Rebiavad omavahel nii et hoia ja keela! Kord üks ees, kord teine. Liilia Kallole on neil kõige muu hulgas ikka ja alati üks küsimus selle kohta, kes on ees, kes lõi sel ja sel päeval välja rohkem normipäevi?

Noored mehhanisaatorid lubasid 1960. aastal enda hoole alla võtta 10 hektarit maisi. Kevadel, kui põlluharimiseks juba lahti läks, leiti aga, et säärase «lapiga» ei maksa hakata jändamagi. Kui saab kümnest jagu, saab ka rohkemast. Võeti kogu kolhoosi mais — 39 hektarit.

Vladimir Ploovits, Jaan Kiisla, Viktor Soosaar, Frants Õunap ja Jaak Truus olid need, kes sellega said hakkama otsast lõpuni — maa ettevalmistamisest koristamiseni.

Ilusa maisi kasvatasid. Silma järgi oli parem kui möödunud aastal. Kui agronoom arvud aga kokku lõi, tuli välja, et viletsam...

Noortele maisikasvatajatele ja muidugi ka Liilia Kallole ei andnud see rahu. Jooksis kohe agronoomi Valter Haagi juurde.

«Kuule, mis see siis tähendab?»

«Tähendab!... Brigadiridelt ma niisugused andmed sain.»

«Noh, aga silma järgi on juba tublisti parem kui mullu,» ei jätnud Liilia agronoomi rahule.

Kaua vaidlesid nad omavahel. Kuni lõpuks agronoom toast välja ruttas ja ukse paukudes kinni lõi.

Kuid veel samal päeval sõitis agronoom mootorrattaga brigaadidest läbi. Tuli Kallolegi (Liilia ema on põllundusbrigadir). Arutati ja arvestati tagatoas tükk aega. Kui agronoom eestost läbi tuli, küsis Liilia:

«Noh, Valter, kuidas on?»

See lõi ainult käega.

Jah, õiguse jaluleseadmine ei ole alati naljaasi. Teisiti aga ei saa.

Kolhoosinoorte sotsialistlikust võistlusest, millest võtab Stalini-nimelises ühismajandis osa üldse kolmkümmend kolm noort, tehakse järjekindlalt kokkuvõtteid lahtistel komsomolikoosolekutel. Neid oli 1960. aastal aga tervelt viis-kuus.

Paremusjärjestusse ei seata ainult normipäevade, hektarite või tsentnerite järgi. See oleks muidugi kõige lihtsam, kuid sageli ei täida säärane kokkuvõtete tegemine aga oma eesmärgi. Siin vaadatakse ka seda, kuidas on töö käidud, kas pole põhjusega puudumisi; traktoristidel arvestatakse mitte ainult plaani täitmise protsenti, vaid ka töö kvaliteeti. Proovigu siis keegi asjata töölt puududa või oma tööd ülepeakaela ära teha! Ja sääraseid asju tuleb ette üha harvemini. Ei võitle me ju ainult selle eest, et oleks rohkem tonne ja hektareid, peab kasvama ka inimene, ja kasvabki.

Vladimir Ploovits tõi avalduse...

On inimesi, kes teevad oma töö kuidagi ära, täidavad võib-olla ka oma päevaülesande, kui sa nendega aga juttu hakkad ajama või lihtsalt näed neid inimeste seas, torkab

silma-kõrva midagi häirivat. Niisugune mees oli Stalini-nimelises kolhoosis traktorist Vladimir Ploovits.

See noormees häiris Liilia Kallot. Volodja käis sageli raamatukogus — armastas meeletult seiklusjutte. Olemises oli tal aga midagi lodevat, lohakat. Ütles teinekord nii, et tütarlaps pidi punastama. Sellele vaatamata püüdis Liilia temaga sageli juttu teha. Kuid Volodja vastaskuulas alati sellise ilmega, et noh räägi, räägi — tühi vaev!...

Kord küsis Liilia:

«Kuule, Volodja, kas sind mingisugused teised raamatud ka ei huvita, kui ainult seiklusjutud?»

«Teistes pole ju midagi põnevad.»

Liilia viis jutu komsomoliastumiselegi.

«Või veel! Mis ma seal teen!» lõi Volodja ükskõikselt käega.

Liilial oli teinekord nuttki varuks, aga järele ta ei andnud. Rääkis III brigaadi poistega — kommunistlike noortega:

«Mis see siis on! Kas me tõesti sellest Volodjast jagu ei saa? On tarvis mehe suhtes sõna siiski maksma panna.»

Ja ühel heal päeval küsis Volodja äkki mingisugust ajaloolist jutustust. Kas ei olnud see lootusekiireke?

1960. aasta sügisel pidi Volodja minema armeesse aega teenima. Kui sõjakomissariaadis küsiti, kas ta kommunistlik noor ka on, oli mehel kuidagi nagu häbi öelda: «Ei.» Vahepeal helistati sealt ka Liiliale, küsiti, kuidas on väljavaated Volodjaga.

Ei läinud palju aega mööda, kui Volodja oli jälle raamatukogus. Tema olemine oli nüüd kuidagi ebatavaline. Tundus, et tal on midagi keelel, aga välja öelda on raske...

Liilia ei pidanud vastu:

«Komsomoliastumisest ära sa enne rääkima hakka, kui oled oma käitumist otsustavalt parandanud!»

Kui need sõnad olid öeldud, sai ta isegi aru, et nii ägedalt ei oleks tohtinud ikkagi öelda, aga teisiti lihtsalt enam ei kannatanud välja.

«Noh kuule, ega ma siis nii halb olegi...» sõnas Volodja. See ei kõlanud niisama visatuna. See oli öeldud kuidagi mõtlikult, selle taga seisis nagu midagi rohkemat. Pikemat juttu seekord siiski ei tulnud.

Peagi rääkisid brigadir Johannes Öunap ja esimees

Harri Laur, et Volodja on muutunud traktoril järsku nagu teiseks meheks.

Tööd teeb palju püüdlikumalt, ei rahuldu enam ainult päevaülesandega, püüab rohkem...

Ja siis ühel päeval tõi Vladimir Ploovits Liilia Kallo lauale avalduse: «Palun mind vastu võtta ÜLKNÜ liikmeks...» Volodja nägi välja pisut häbelikuna, kuid see ei olnud piinlik häbelikkus. Liilia ei osanud äkki sõnagi lausuda, ainult naeratas...

Volodja võeti komsomoli!

Ja et armeesse minekuks anti talle aasta pikendust, istub ta nüüd endiselt oma ДТ-14-1 ja temast räägitakse praegu kolhoosis kui ühest parimast traktoristist, kes 1960. aastal jättis kaugele seljataha aastaplaanis ettenähtud hektarid. Arvestades Volodja huvi fotograafia vastu, andis komsomoli-algorganisatsioon talle pikaajalise komsomoliülesande — temast sai fotolehe toimetaja. Ja Volodja käib nüüd kuidagi sirgemalt...

Volodja ei ole ainuke, kellega komsomoli-algorganisatsioonil on tulnud vägikaigast vedada, et inimesest välja juurida see, mis meie silma-kõrva valusalt häirib, see, millega koos ei saa astuda üle tulevikuühiskonna — kommunismi läve.

Koosolek jäi ära...

Kommunistlikus kasvatuses on hindamatu osa komsomolikoosolekul, ja just heal, hästi ettevalmistatud, noori kõige enam erutavaid küsimusi arutaval koosolekul. Ühismajandi komsomolikomitee ja sekretär ei ole unustanud seda lõiku ja nii siin ka toimitakse. Ning kommunistlikud noored ei tule koosolekule mitte istuma ega kella vaatama...

Mõningaist koosolekuist oli eespool juba juttu, aga võtame veel näiteks aruande-valimiskoosoleku. Liilia Kallo aruanne oli oma mahult kümme lehekülge, kuid kaugeltki mitte sõnadetegemine. Selles peegeldus kogu komsomoli-algorganisatsiooni töö, toodi lagedale nii hea kui halb, tõsteti üles uusi erutavaid probleeme. Miks ei kutsu siis säärane aruanne esile elavat vaidlust, arutelu! Kahtlemata kutsub! Oma arvamust välja öelda siin ei häbeneta.

Asjata ei valitud seepärast ka uue komitee koosseisu

peale Liilia Kallo veel Ene Puusepp ja Vaike Sepper. Nemad on sageli koosoleku hingeks.

Sel päeval, kui Liilia Kalloga vestlesime, tegi ta sageli juttu ettevalmistatavast koosolekust, kus pidi arutusele tulema ALMAVÜ organisatsiooni töö. Olevat teine täiesti käest ära. Seesama koosolek pidi andma igale kommunistlikule noorele terveks aastaks ka konkreetse alalise komsomoliülesande — vastavalt igaühe huvi- või erialale.

Siis aga äkki tuli jutuajamisest välja, et ühel korral jäi koosolek siiski ära... Miks?

Ei jäänud ära mitte sellepärast, et oli ette valmistamata või nagu paljudes kohtades armastatakse öelda: kvoorum ei tulnud kokku. Kolm neljandikku oli kohal, kuid noored otsustasid siiski: koosolek ära jätta!

Stalini-nimelise kolhoosi komsomoli-algorganisatsioonis on juba harjutud sellega, et kui on koosolek, siis võtavad sellest osa ka kõik, välja arvatud need, kellel on puudumiseks mõjuv põhjus. Nüüd aga järsku puudus mitu kommunistlikku noort ja teadmata põhjustel. Kokkutulnute arvamus oli aga üksmeelne, et järgmine kord annavad puudujad aru. Lepiti veel kokku, et need, kellel on tööl puudujatega kõige rohkem kokkupuutumist, räägivad nendega aga tõsiselt juba hommepäev.

Liilia elas seda raskelt üle. Pool ööd ei saanud ta sõba silmale, padi oli märg... Miks nad ometi ei tulnud!? Oleks siis veel ainult kutsed saadetud — kõik sai ükshaaval läbi käidud!

Järgmine kord oldi aga sajabrotsendiliselt kohal ja eelmise korra puudujatel tuli nüüd tublisti punastada. Noornimine oli seltsimehelik. Süüdlased said oma veast aru. Üks neist — Heino Põdra — tuli otsekohe pärast koosoleku lõppu Liilia juurde ja palus hea hulga raamatuid — levitamiseks. «Püüan heaks teha.»

Nii kasvab noortes distsipliinitunne. Kujukalt näitab selle olemasolu ka see, et algorganisatsioonis ei tunta juba ammu niisugust asja, nagu liikmemaksude võlgnevus.

Nii külvatakse seeme...

Aga tänaste töökate noorte karjatalitajate, traktoristide homme vahetus? Nende nooremad õed-vennad, kes praegu tallavad veel kooliteed?

Ka neid pole siin unustatud.

Tõsi, 1958. a. Tartus toimunud vabariigi maanoorte kokkutulekul oleks Liilia Kallo või maa alla vajunud, kui puldist öeldi, et Jõgeva rajooni Stalini-nimelise kolhoosi komsomoli-algorganisatsioon ei tunne üldse huvi selle vastu, mida teevad suvisel vaheajal ühismajandi territooriumil elavad kooliõpilased, mille tõttu viimased hulguvad niisama ringi. Öeldakse aga, et seltsimehelik kriitika on sageli õhu eest.

Kahe viimase suve kohta võib nüüd selles osas öelda ainult head. Aja surnukslöömist, vägitükke küla vahel enam ei näe. Jõudumööda lööb nüüd suviti kolhoositööle kaasa kuus-seitsekümme tüdrukut ja poissi.

Mis siis ette võeti?

Väikesed «kolhoosnikud» jaotati kõigepealt kahte gruppi: põllutöölised ja karjased, kusjuures esimesed jaotati omakorda veel kolme vanusegruppi. Vastavalt sellele peeti arvestust ka sotsialistlikus võistluses.

Põnevusega oodati iga kuu selle käiku valgustava bulletääni ilmumist. Sageli olid poisid-tüdrukud salkadena selle ees arutamas-arvutamas.

Ja koolilapsed töötasid tublisti. Karjapoisid hoolitsesid selle eest, et lehmadel oleks alati hea rohumaa nina ees, kõige pisemad aga porgandis selle eest, et peenardele ei jääks ainsatki umbrohutaime. Neid võis näha heinaajal loorehal, vanemad poisid lõid kaasa sõnnikuveol.

Sageli oli selline hoog sees, et ei märgatud pimedat saabumistki. Oli kord juhus, kus väike kümneaastane karjapoiss Joosep Kallo jooksis õiendama:

«No mis kord see küll on! Kell kaheksa peavad hobused talli juures olema, suur pime juba käes, poisid aga veavad ja veavad...» Küllap kihutas siin Joosepit taga kartus, et teised löövad äkki rohkem normipäevi välja kui tema. Liilia pidi jälle olema see, kes lahendas olukorra, tehes selgeks, et karjastel ja põllutöölistel on ikka eri-arvestus ja ohtlikeks võistlejateks need poisid talle ei kujune.

Seesama Joosep, Kallode perekonna kõige noorem võsu, oli karjane ka 1960. aasta suvel. Koos Aado Paeverega pidas ta silma peal 56 lehmal. Vähe sellest! Ohtuti aitas ta õel Liidial ikka nii viis-kuus lehmagi ära lüpsta.

Tubli töö, tubli tasu. Kuidas säras rõõmust Maie Künnapuu, kes ühel päeval tormas sisse raamatukogusse, et

näidata Liiliale oma teenitud raha eest ostetud käekella ja jalgratast. Viimane kergendab nüüd kooliteel Maie jala-vaeva.

1960. aasta septembrikuu esimesel pühapäeval oli väikestel poistel-tüdrukutel meeldejääv sündmus. Komsomoli-algorganisatsioon korraldas sel päeval kolhoosiklubis võitjate austamispäeva. Rahvast tuli kokku üle saja, olid kohal ka isad ja emad. Laste poolt tehtud töö kohta ütlesid kiitvaid sõnu Liilia Kallo, kolhoosi esimees Harri Laur. Tehti teatavaks, et karjastest olid kohusetruumad Silvi Jõgeva, kelle ema, lüpsjat, autasustati samal aastal Tööpunalipu ordeniga, Mare Puuder ja Joosep Kallo, põllutöelistest aga Igor Lepik, Maie Orgmets, Albert Kallo ja Arvo Siirak. Albert saab neist varsti viisteist ja ootab pikisilmi päeva, millal teda komsomoli vastu võetakse.

Nii külvatakse seeme, mis idaneb jõudsasti, sirgub rõõmustavaks viljaks...

Aga vaba aeg?

See küsimus ei tohi külmaks jätta ühtki komsomoli-algorganisatsiooni ega sekretäri ja eriti just pärast ÜLKNÜ Keskkomitee VIII pleenumi suunitlusi.

Tõepoolest, mida teevad Stalini-nimelise kolhoosi noored tööst vabal ajal?

Neli noort ruttab neli korda nädalas Jõgevale õhtukooli, nende seas on ka noorkarjatalitaja Ene Puusepp. 1961. aastal saadab kolhoos ta aga õppima Kuremaa Loomakasvatustehnikumi. Jaak Truu ja Ülo Kaaviste õpivad praegu juba Põltsamaal mehhanisaatorikutset. Komsomoli-algorganisatsioon andis veel soovitusel kaasa. Ülejäänud täiendavad end aga poliitringis «Maailma kaardi kohal», kus propagandistik on komsomoli rajoonikomitee sekretär Mihkel Metsur.

Ka isetegevusega ei ole lood halvasti, kuid noorte enda arvates võiks olla veel palju paremini. Selles osas peab komsomoli-algorganisatsioon ja klubi juhataja Viivi Kuusik kahtlemata asja tõsisemalt käsile võtma. Töötavad estraadiorkester, solistid, rahvatantsijad. Kuid viimastele ei ole siia maani korralikku saatemuusikat. Agronoom Valter Haak on hea pillimees. Tema peaks kindlasti nii palju aega leidma, et noored hädast välja aidata. Noh, ja kinos-

ning teatriskäimised on siinkandis igapäevased asjad. Kino käib kolhoosi klubis ja kaugel see Jõgevagi on. Tartu «Vanemuises» võib Stalini-nimelise kolhoosi rahvast näha igal uuel etendusel.

Võetakse ette ka pikemaid sõite. Korraldati ekskursioon Põhja-Eestisse, kusjuures ei lastud mööda võimalust ära käia laialt tuntud Rakvere rajooni Roela sovhoosis ja Ed. Vilde nimelises kolhoosis. Sellest ei ole aga palju aega tagasi, kui kolhoosi kaksikümmend kaks kommunistlikku noort ja noort istusid bussi ning sõitsid külla löökehituse «Punase Kunda» noortele ehitajatele. Mitte ainult vaatama. Ehituse komsomoliorganisatsioonile anti üle terve väike raamatukogu.

Toredaks traditsiooniks on kujunenud komsomoli aastapäeva pühitsemine koos naabermajandi — «Sõpruse» kolhoosi noortega. Üks aasta siin, teine seal. Parimatele kommunistlikele noortele-tööeesrindlastele antakse sel päeval kolhoosi juhatuse poolt üle ka kingitused.

Kui 1960. aasta veebruarikuus sai teatavaks, et ühismajandi arvestaja Maret Välba ja autojuht Valter Leiten kavatsesid «leivad ühte kappi panna», oli kommunistlikel noortel jälle käed-jalad sagimist täis. Peeti ära komsomolipulmad.

Noored Stalini-nimelises kolhoosis oskavad töötada ja oskavad lõbutseda. Elatakse rikast elu. Aga üks nii peagi.

KUUS ESIMESEST LENNUST

L. Laanemets

1956. aastal nimetati Palamuse seitsmeklassiline kool ümber keskkooliks. Siis avati seal esmakordselt kaheksas klass. Ja 1960. aasta kevadel, neli aastat hiljem, lõpetas esimene lend. Üheksateist noormeest ja neidu. Kõik kommunistlikud noored.

Erutatult, pisarsilmi surus armastatud klassijuhataja Linda Kapral nende käsi: «Olge tublid!» Nendesse paari sõnasse oli kätketud kogu tema armastus ja parimad soovid, kõik see hea, mis ta neile kooliaja jooksul oli suutnud pakkuda.

Kui palju kordi on Linda Kapralil oma eluaja jooksul tulnud üle elada niisuguseid erutavaid päevi, kui palju kordi on tulnud öelda neidsamu lihtsaid sõnu. See lõpu-päev oli aga kuidagi eriliselt erutav! Rahutu klass oli see olnud, rahutute otsingute ja unistustega poisid ning tüdrukud. Nüüd lendavad nad pesast! Ellu!

Ikka ja jälle libiseb ta soe, emalik pilk üle oma laste. Jah, ega nad nüüd enam ju lapsed olegi. On sirgunud nii märkamatult. Ilmegi — vaat' kui väarikas. Nii nad kasvavad...

Igaühel neist on praegu oma unistused, oma orientiirid, mille suunas nad tiibu sirutavad. Nende teostamiseks tuleb läbi elada rohkesti katsumusi, tõsist jõuproovi, peab tubli annuse tugevust juurde saama iseloom, tahtejõud. Kas peavad nad ikka kõik vastu?

Ta silmad jooksevad üle sihvaka, suurte avalate silmadega Made Vipperi, väikese tulesädeme Liilia Oja, küpsed kaerapõldu meenutavate juustega ja enesekindla näoga Ano Kaprali, teistest märgatavalt vaiksema Heldi Pajula, alati sädelevate silmade ja nõpsninaga Tiiu Miku, kavala, vaevaltmärgatava muigega Tiina Tamme...

Liilia Oja.

Nendele kuuele üheksateistkümnest vaatab ta kuidagi erilise uhkusega. Tüdrukud olid edaspidise suhtes saanud hakkama julge, kuid väga õige otsusega.

Linda Kapralile meenub, kui sageli sai klassis räägitud üksmeelest, kollektiivsusest. Sellest, et need on töö heale kordaminekule, raskuste ületamisel kõige usaldusväärsemateks tugedeks, veendusid poisid ja tüdrukud kas või sügiseti rajooni ühismajandeis kogu klassiga maarahvast abistades. Kolhoosis oligi kunagi üks neist kuuest olnud mõtteväljatuse autoriks, et küll oleks tore näiteks niisugune asi, kui sõidaks pärast kooli lõpetamist kogu klassiga uudismaale. Neil kolhoosipäevadel tundis igaüks, kuidas koos töö läheb justkui iseenesest, ja ka vabadel hetkedel oli iga tühimik täidetud millegi huvitava ja kasulikuga.

Kui saabus aeg lõplikult otsustada, kuhu keegi, veeres suuremal osal üle huulte «TPI», «TRÜ», «EPA»... Nende kuue unistustes oli aga tugevasti kinnitunud mõte: minna kuskile koos, ja just sinna, kus vajatakse kõige rohkem, olgu see töö siis nii raske kui tahes! Nende arusaamine

elust oli kasvanud siiski jõudsamini. Hea, julge mõte ei olnud hääbunud.

*

Otsekohe imbus tütarlaste kavatsus kuskilt ka kooli komsomoli-algorganisatsiooni sekretäri Elle Vakkari kõr-
vu ja juba järgmine päev oli ta Jõgeval komsomoli rajoo-
nikomitees esimese sekretäri Allan Metsa juures.

«Hea nõu. Toetame!» öeldi seal.

Ja asi lasti käiku. Allan Metsa teadis, et kõige rohkem kuluvad säärased tuld täis töökaed ära mõnele kolhoosile, aga millisele? Jaa — marjaks kuluksid nad ära igaühele, kuid kõik ei suuda ju veel nagu kord ja kohus neid vastu võtta...

«Kungla»!... Tõepoolest, seal on juba praegu katuse all neli uut kahekorterilist elumaja, suveks on nad valmis ja...

Rääkis esimehe Arnold Palliga. See oli kahe käega poolt. Tulgu ainult! Hakkavad elama nagu linnas!

Tütarlapsed käisid kohapeal vaatamas. Käisid karja-

Tiina Tamm.

laudas, sigalas — kõik puha võõras... Kuid mis sest, kõigesse uude tungimine on ju alati kaasakiskuv, huvitav!

«Isetegevust ka tehakse?»

«Hm... See tähendab... klubi on küll, aga...»

«Jaa... Aga noh, hea seegi, et niisugune koht ikka on olemas!»

Astuti sisse ka valmivatesse majadesse, kuhu esimees korteri oli lubanud. Meeldis!

*

1. augustil olid tütarlapsed uuesti kohal. Seekord aga juba selleks, et alustada esimest tööpäeva, uut senitundmata elu kõigi oma murede ja rõõmudega, vihma ja päikesega.

«Kuhu siis keegi?»

«Kuhu vaja...»

Nii läks otsustamine libedasti: Liilia ja Ano sigalasse, Heldi lüpsikarjalauta, Tiina tibulasse, Tiiu «pikk-kõrvade» peale. Ka Made oleks hea meelega mõnda farmi rutanud, kuid tervis... Ei luba hästi. Kolhoosimeestel aga ei olnudki sellist asja plaanis. Klubisse ja raamatukogusse oli hädasti tarvis tugevat kätt. Made oli aga juba koolipäevil silma paistnud agara isetegevuslasena ning ära teeninud kooli kunstniku kuulsuse. Paljud toredad piduõhtud olid sündinud just tema eestvedamisel. Ja selline ettepanek talle nüüd tehtigi. Made ütles küll: «Mis ikka, proovime.» Endal oli aga hirmus ebamugav tunne: teised vaatavad äkki, et kardab käsi määrida, tahab pugeda «sooja koha» peale...

«Aga õelgu. Ütlen vastu!» lohutas Made ennast. «Kas siis niimoodi saab ka edaspidi leppida? Ei saa. Kas on tarvis elu ka õhtuti nagu kord ja kohus käima panna? On. Ja, näe, räägitakse, et niipea, kui päike loojas, poisid pudelis. Millega sa neid sealt siis välja kisud! Ja veel, et noored lasevad kolhoosist jalga. Miks nad siis ei lase!...»

Madest sai kolhoosi klubi- ja raamatukogujuhataja.

*

Esimene päev oli elamusterikas. Õhtul, koos kõike arutades ei jõudnud üks teise muljeid ära kuulata, muudkui löödi vahele:

Heldi Pajula.

«Oi, tüdrukud, te ei tea, kuidas...»

«Mis see, aga kuulake...»

«Oota nüüd! Säärast asja ikka nagu...»

Ei jõutud selgusele, kelle eriala on ikka kõige huvitavam — igaüks kiitis oma tööd maast taevani. Õhinaga.

Õhin on aga üks suurepärase asi. Vaatad teinekord, kuidas inimene on kogu oma olemisega, kogu hingega mingi asja kallal, murrab nii, et pea huugab, nii et iga lihas on traatpingul, murrab ja mässab... Tulemust sa veel ei näe, aga oled surmkindel, et asjast saab asja. Ja saab.

Igaüks teab omast käest, kui raske on ennast voodist lahti kiskuda, kui äratuskell hommikul nii viie-kuue ajal kõigest jõust pistab lärmama. Just siis, kui sa ei ole sellise varajase tõusmisega harjunud ja kui õhtul enne ühtkahtteist voodisse ei saa. Ei olnud see alguses kerge ka Liilial, Anol, Helgil ega Tiinal. Nende töö aga nõudis seda ja nõuab praegugi. Kahel esimesel ootasid tükki paarsada «kärssnina» hommikust kehakinnitust, Heldil seitseteist punikut ja kirjaket lüpsi, et pääseda kiiremini

karjamaale, Tiinat aga paartuhat vudijalgset «sulekera»...

Ja töö ise. Kõik ju täiesti uus. Uhtelugu tuli vanemate talitajate käest nõu küsida või erialasest raamatust üleskerkinud küsimusele vastus leida. Liilial ja Anol võttis käedki algul nii läbi, et häda kohe.

Aga üle saadi. Ja tugedeks oli nii ühe kui teise asja juures seesama õhin, see, et igal sammul tunti teiste oma-suguste lähedust, et neid osati kolhoosis hinnata.

Ei tulnud sellepärast ka esimesi rõõmustavaid tulemusi kaua oodata. Õige pea räägiti rajooniajalehes Anost ja Liiliast kui seakasvatajatest, kelle hoolealused võtavad kõige jõudsamini juurde.

Nagu öeldud, alustas Heldi seitsmeteistkümne lehmaga, paari kuu pärast oli tal grupis juba kakskümmend kolm piimaandjat. See ei ole aga veel piiriks. Heldi teab, et samasugustes tingimustes nagu temal siin, saab näiteks väikemaarjalane Ludmilla Ptjuškina hakkama poolesaja sarvekandjaga. Las ta ainult esialgu harjub nende kahekümne kolmega, küll siis...

Ano Kapral.

Made Vipper.

Tiina «sulekeradest» on sirgunud väärrika sammuga hommikukuulutajad ja loendamatu munameistrite kari.

Jõudsalt on kasvanud Tiiu «pikk-kõrvade» pere, olgugi et neid vahepeal kimbutas haigus. Kümnekordselt! Ning nende arv lähenes 1960. aasta lõpul kiiresti poolele tuhandele.

Novembri algul korraldati Ano ja Liilia töö veidi ringi. Nüüd on Liilia ainult emiste peal, Ano aga «peekonivabrikus». Emisetalitaja töö on farmis üks vastutusrikkamaid, poegimisperioodil ei saa siin läbi ilma uneta öödeta, järjekindla silma peal hoidmiseta. Tähendab ju iga otsasaanud põrsas ühismajandile terve tsentneri liha aiataha minekut.

Liilia teab seda, sellepärast ta oma südant tihti valutabki. Kui teised tütarlapsed aga millegi üle nalja teevad, puhkeb ta kõigest südamest naerma. Naerab nii, et silmad märjad ja hing kinni! Ja sa tunned, et see ei ole lootusetu südamevalutamine, see on kõik sellepärast, et teiste usaldust õigustada, naerus aga see, et ei ole ikkagi olemas takistusi, mis suudaksid sind peletada või peatada.

See aga, et Ano tuli 1960. aastal rajooni noorte nuumikutalitajate vahelises võistluses esimeseks, ei vaja vist kommentaare.

Aga Made? Päeval raamatukogus. Õhtul, kui ümberkaudsetes majades on tuled juba ammu kustunud, jutustab klubi või kolhoosikontori akende tulelõõm aga sellest, et seal öörahule veel ei mõelda. Nende akende taga jätkub Made tööpäev.

Tüdrukud naljatavad, et esimese eksami andis Made siin hindede «viis pluss». Ja selleks eksamiks oli nimelt oktoobripühade kontsert. Oli ärevust, sebmist ja sagimist, aga pühadepidu oma poolteisetunnilise eeskavaga kiskus nii mõnelgi imestusest suu lahti. Ei oldud siinkandis nähtud veel seda, et Rääbise omad noored, alates kooliteed tallavatest pisikestest poisipõnnidest ja tüdrukutirtsudest ning lõpetades autojuht Vaino Jüri, laborant Aruvälja Mardi, ehitusbrigadir Arula Reinu ja teistega, võivad hakkama saada säärase asjajadega.

Esimene edukas debüüt andis tuld juurde. Lisaks segarahvatantsurühmale, naisansamlile töötavad nüüd õhtuti ka meeskvartett ja näitlejad.

Vana aasta õhtul toodi lavale esimene küllaltki kõva pähkel — «Uusaasta öö».

Kõige rohkem oli tüdrukutel alguses tegemist poistest-rahvatantsijatega. Ei saanud ega saanud teised polkasammu selgeks! Tantsivad tükk aega üsna ilusasti, kui äkki on aga jälle midagi liimist lahti. Hakka aga taas otsast peale... Kisub teinekord kohe nutu kurku... Aga Liilia, kes siis «tantsupedagoogiks» oli, ei jätnud jonnit: kui karud pannakse tantsima, kas siis nendest «karudest» jagu ei saa!

Juhtus alguses ka seda, et mõni poistest oli enne rahvatantsuproovile tulekut kuskil «pea soojaks» võtnud. Aga siis ei heitnud Liilia armu, paukus kui pikne. Made tõreles omakorda Liiliaga, et nii teravalt ikka ei või, peletab poisid äkki hoopis ära. «Ei nad lähe kuskile. Kui tantsida tahavad, saavad nad sellest haigusest lahti. Ja saavad, sest tantsida poisid tahavad — alati on täpselt kohal, aga viinavõtmisega olgu lõpp!» andis Liilia vastu.

Ja niisugused hinge täis ajavad juhtumid jäävad üha harvemaks. Küläs räägitakse nüüd isegi seda, et vaata,

Tiiu Mikk.

meie poisid enam linna ei tungigi, ja külavahelgi löövad seljad sirgemaks, õhtuti sätivad ikka lipsu ette ja...

*

Väljas on tunda juba talve. Lumelõrts. Läbi riiete tungiv külm, niiske tuul raputab. Kui hubane, valge ja soe on aga siin, toas! «Just nagu linnas,» ütlevad tütarlapsed ise.

Tõepoolest, kuigi esimees Arnold Pall on rohkem teomees kui jutumees, nagu külavaheteel vanataat Johannes Pent oli öelnud, ja kiidusõnu suurt ei armasta, tuleb teda siiski kiita.

Kolhoosil oli töökäsi hädasti vaja, ja seepärast ei oldud tütarlastele elamise-olemise korraldamisel kitsid. Ühismajand võttis tütarlapsi vastu sisustatud tubadega, ühte tuppa oli ostetud isegi raadio. Tõsi, ega siis teab kui suurejooneliselt, aga niisugused asjad, mis kõigepealt vaja lähevad, nagu voodid-toolid ja muu säärane, olid olemas. Ja elavad tütarlapsed kahekaupa koos, igal paaril tuba ja köök. Elekter. Ühes korteris on vesigi sees.

Vähe sellest! Korter, valgustus ja küte on neil täiesti

prii. Esimene kuu anti tütarlastele kolhoosi ajutises söök-
las isegi tasuta toit.

Ja kui sul on korralik elamine, läheb töö ka justkui ise-
enesest libedamini. Tuju on hea. Made, Liilia, Tiina, Tiiu,
Ano ja Heldi oskavad hinnata seda hoolitsust, millega
neid on ümbritsetud, ja eks ammutanud nad sellest ka osa-
kese seda tulist õhinat ja head töötaju.

Mõni esimees võib pead vangutada, et kui need kulu-
tused kõik kokku lüüa, mis see siis kolhoosile küll maksma
läheb! Kahtlemata teeb see kenakese summa. Aga kaudne
kasu?

Arnold Pall lähenes asjale just sellest küljest. Ja tali-
tas väga õigesti. Igale lihtsurelikule peaks selge olema,
mida tähendab kuus paari tuliselt teotahtelisi täiendavaid
töökäsi. See on kümneid tonne võidetud liha ja piima. Veel
rohkem! Kasvab noor inimene ise ja tahes-tahtmata naka-
tab selle healoomulise pisikuga ka teisi. Kõik see teeb kuh-
jaga tasa kulutatud rublad.

Me räägime väga sageli sellest, et maale on tarvis noort
jõudu ja igal aastal kolhoositööle minevate noormeeste
ja neidude arv ka kasvab. Kuid samal ajal kuuleme ikka
ja jälle selliseid fakte, kus noor lasi maalt jalga või töötab
tujutult, ükskõiksel. Ja enamal juhul sellepärast, et ela-
mises-olemises midagi lonkab.

Mida siis teha? Tuleb teha nii, nagu tehakse «Kungla»
kolhoosis. Majandi 1960. aasta sissetulek oli planeeritud
2,2 miljonit (vanas rahas) — sellise sissetulekuga kol-
hoose on meil vabariigis praegu aga juba küll ja küll! Kuid
siin suudeti 1960. aastal kolme tootmishoone kõrval valmis
ehitada ka neli kahekorterilist elumaja. 1961. aastal on
kindel plaan üles lüüa aga veel viis samasugust ja alus-
tada ühe kaheksakorterilise ehitamist. Kerkib moodne
söökla. Paljudel külavaheteedel ei tule sügisel enam maa-
delda poriga — teed asfalteeritakse. Sellisesse kohta tuleb
iga keskkooli lõpetanu, iga noormees ja neiu hea mee-
lega. Ja niisugusest kohast ei lähe ka kohalikud ära.

Istume ümber laua. Ees on albumid, mis jutustavad
koolipäevadest, klassikaaslastest. Ja siin kaldubki jutt vii-
mastele. Peaaegu kõik nad on käinud siin soolaleival, ju-
tustanud oma elust. Õpivad Põllumajanduse Akadeemias,

ülikoolis, Polütehnilises Instituudis... Niisugust elu nagu Madel, Tiinal, Tiiul, Anol ja Heldil ei osanud nad aga kuidagi ette kujutada. On vaimustatud. Ja mitte üksi klassikaaslased. Peaaegu iga nädal toob Kaldvee Sass, kolhoosi postimees, neile peotäie kirju paljudelt tundmatutelt noormeestelt ja neidudelt, tervetelt kollektiividelt, kes on lugenud tütarlaste toredast algatusest ajakirjanduse veergudelt.

On muidugi ka neid, kes oskavad ainult viriseda. Käis siin näiteks nende klassi grupiorganisaator Asta Enno, kes praegu õpib Tartus majandusteadust.

«Sead, lehmad, sõnnik!... Vuih! No ei oska lihtsalt ette kujutada, kuidas te võitel!» krimpsutas ta nina. «Ja mis nendest kätest siis järele jääb!... Aga vaadake ikka, misugused on minu käed!...»

Pilk libiseb pärast seda tahes-tahtmata vargsi üle tütarlaste käte. Ainult kadestada võib nii ilusaid ja puhtaid käsi! Muidugi, töö juures oled teinekord ülepea roka ja sõnnikuga koos, teisiti on ju sigalas üldse võimatu läbi saada. Kuid mis sellest! Küll vesi jälle maha võtab.

Tütarlapsed naeravad säärase virisejate jutu peale, kuid samal ajal arutavad tõsiselt, et mis küll tunneb oma südames endine klassijuhataja Linda Kapral, kui kuuleb sellist asja?

Kahju on tal kindlasti niisugustest. Seda enam, et nad on ju ikkagi kommunistlikud noored...

Tol õhtul, kui laua ääres albumeid lehitsesime, ootasime me Tartust tagasi Tiinat, Tiiut ja Anot. Äkki tuldi aga alt teatega, et tüdrukud on jäänud Jõgeval bussist maha ja istuvad jaamas.

Made oli kohe esimehe juures: tüdrukuid ei saa ju sinna jätta. Aeg oli hiline, autojuhid juba laiali. Ei jäänud muud üle, kui helistada Sadala maanoorte õhtukoolis olevale autojuhile Jüri Vainole, kes õhtuti sõidutab sinna ka teisi kolhoosinoori.

Kell oli küll juba kaksteist öösel, kuid siis oli Jüri Vaino tüdrukutega ka kohal.

Sellised päevad, kui keegi tüdrukutest käib linnas sisseoste tegemas või sugulaste pool külas, on suursündmuseks kõigile. Ja neid tuleb ette üsna tihti, sest puhkepäeva võivad tüdrukud võtta igal ajal. Mis huvitavat oli? Mida otsite? — need küsimused kihutavad siis saabunute juurde otsekohe kõik kokku. Ja ostud on kogukad, sest kui sa näi-

teks kuus saad 160 rubla, nagu Liilial tuli oktoobrikuu eest, või 130 (Tiina oktoobrikuu töötasu), siis võid endale ikka üht-teist ka lubada.

Kui juba korra linnas, ei tulda sealt tagasi muidugi ilma tordita või muu maiustuseta — tütarlaste asi! Üks-kaks-kolm on kohv valmis ja kohe on tordi maitsest selge ülevaade. Lõbus on. Tehakse nalja, arutatakse. Ja nagu ikka, on esikohal päeva põnevamad sündmused. Toob ju iga uus päev neile oma uute avastustega rohkesti kõneainet. Ja hea on, kui sa ei ole mitte üks, kui sa võid omasugustega kõike jagada.

Aga mis saab siis edasi?

Sügisel neist keegi edasi õppima ei läinud. Arutavad tüdrukud nii: õppida ei ole kunagi hilja ja õppida saab mitut moodi. Opid töö kõrvalt, tabad kaks kärbest ühe hoobiga. Saad raamatutarkuse, kuid samal ajal teed läbi ka tegeliku elu enda kooli. See on kahtlemata raskem, kuid kasulikum tee.

Tüdrukute edasiõppimise piirjooned on veel üsna ähmased. Madet kisub nagu kunstikooli ja võib-olla nii ka kujuneb, sest kaante vahel olev joonistuste virn aina kasvab. Ka kolhoosi seinalehest võib sageli leida tema käega tehtud eesrindlaste portreid. Liilia unistab arsti kutsest. Kumb, kas inimese- või loomatohter, seda ta praegu kindlalt ei tea, kuid loomi hooldades ja neid üsna sageli tohterdades hakkab vaekauss kalduma nagu viimase poole.

Ähmased! Mis sest! Selleks ju siia kolhoosi tuldigi, et kõike, elu ennast järele proovida. Üks on aga selge: sügisel minnakse kindlasti kas akadeemiasse või ülikooli. Sest pärast seda, kui sai teatavaks, et Sadalas algavad EPA poolt korraldatavad ettevalmistuskursused kõrgemasse kooli sisseastujatele, panid nad oma nimed kohe kirja. Aega tsipa napiks jääb, sest peaaegu igal õhtul on mõni laulu- või tantsuproov, kaks korda kuus partei ajaloo õppe-ring. Peale selle on veel kinoõhtud ja teatrisõidud.

Kuid mida tihedam elu, seda huvitavam.

Ja sageli õhtuti albumeid sirvides satuvad suvepäevade albumist nende silme ette järgmised read: «ELA NII, ET SIND SAADAKSID ELUS TÖÖRÕOM JA AUSTUS, SÜDAMEPUHTUS JA UUTE AVASTUSTE ÖNN.»

Toredad sõnad, aga veel toredam on just nii elada.

SISUKORD

«Põldude kuninganna» võidukas tee — A. Vimberg	5
Jõuline hüpe — L. Laanemets	13
Nii kasvas mais Sootagas... — V. Toots	19
Seisteaastaku eesliinil — E. Lepisto	21
Meie reservid on ammendamatud — E. Lutsius	31
Lüpsja Aino Orav — E. Murakas	34
Uut moodi — ühiselt — E. Lutsius	38
Tütarlaps Ervitalt — L. Laanemets	41
Elu lipukiri — J. Pott	44
Seakasvataja Hilja Rohtla — L. Laanemets	51
Küla meistrimehed — E. Lutsius	53
Kombainer Endel Tori — E. Murakas	57
Põleda — ja eredalt! — L. Laanemets	61
Kuus esimesest lennust — L. Laanemets	75

СЕЛЬСКАЯ МОЛОДЕЖЬ В СЕМИЛЕТКЕ

На эстонском языке

Оформление В. Варе

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

Toimetaja A. Arak

Kunstiline toimetaja H. Keigo

Tehniline toimetaja T. Liivand

Korrektorid M. Pedajas ja V. Pillau

Ladumisele antud 3. IV 1961. Trükkimisele
antud 29. V 1961. Paber 54:84, $\frac{1}{16}$. Trüki-
poognaid 5,5. Formaadile 60:92 kohalda-
tud trükipoognaid 4,51. Arvutuspoognaid
4,41. Trükiarv 3000. MB-04902. Tellimise-
nr. 1304.

Trükikoda «Ühiselu», Tallinn,
Pikk tänav 40/42.

Hind 11 kop.

11 kop.

A-24014

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00358680 9